Форма № Н-9.02

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

Пояснювальна записка

до магістерської кваліфікаційної роботи

на тему «**УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КАПІТАЛУ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «МАЯК»)**»

08-43.МКР.009.00.126.ПЗ

Виконав: студент 2 курсу,
групи МФК-19м
спеціальності 073 – Менеджмент
(освітня програма – Менеджмент
фінансово-кредитної діяльності)
Рамазанов Елвін Харун Огли

Керівник: д.е.н., проф. каф. ФІМ
наук. ступінь, вч. звання

Джеджула В. В. _____
ПІБ Підпис

Рецензент: к.е.н., доцент каф. ЕПВМ
наук. ступінь, вч. звання

Нікіфорова Л. О. _____
ПІБ Підпис

Вінниця – 2020 року

Форма № Н-9.01

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

Спеціальність 073 – Менеджмент
(освітня програма – Менеджмент фінансово-кредитної діяльності)

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри ФІМ
д.е.н., професор Зянько В. В.

_____
«29» вересня 2020 р.

З А В Д А Н Н Я
НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Рамазанову Елвіну Харун Огли
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи): Управління формуванням капіталу акціонерного товариства (на прикладі приватного акціонерного товариства «Маяк»)»

Керівник проекту (роботи) Джеджула В'ячеслав Васильович, д.е.н., професор,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ВНТУ від «25» вересня 2020 року №214.
2. Строк подання студентом проекту (роботи): 09 грудня 2020 р.
3. Вихідні дані до проекту (роботи): Харчук С. А. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення. Економіка та держава. 2015. №6. С. 110-113. Пономарьов Д. Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання. Інвестиції: практика та досвід. 2016. №5. С. 53-58. Кучменко В. О. Економічна сутність поняття капіталу підприємства та його структури. Економічний вісник університету. 2017. Вип. 33/1. С. 232-237. Байстрюченко Н. О., Макарова А. М. Оптимізація структури капіталу підприємства сфери послуг. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2017. №1. С. 70-79. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с. Погріщук Г. Б., Волощук Р. Є. Власний капітал підприємства: сутність і особливості формування в Україні. Економіка та держава. 2020. № 7. С. 16–23. Грабовський І. С., Лакіза О. Р., Наумовська М. Ю. Управління позиковим капіталом підприємств. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. № 20. С. 171-176. Великій Ю. М., Тєшева Л. В., Височін З. В. Управління оптимізацією структури капіталу підприємства. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 29. С. 68-72. Люта О. В., Пігуль Н. Г., Глядько К. Теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2019. № 4.

С. 14-23. Офіційний сайт Державної служби статистики України, фінансова звітність ПрАТ «Маяк» за 2017-2019 рр., наведена в додатках

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

у першому розділі – дослідити економічний зміст капталу як економічної категорії, узагальнити особливості управління формуванням капіталу, проаналізувати методичні підходи до оцінювання ефективності управління формуванням капталу;

у другому розділі – проаналізувати стан та розвиток підприємств машинобудування, надати загальну характеристику ПрАТ «Маяк», проаналізувати показники фінансового-економічної діяльності та стан управління формуванням капіталу ПрАТ «Маяк»;

у третьому розділі – запропонувати пропозиції та рекомендації з покращення управління формуванням капіталу.

5. Перелік графічного матеріалу: Таблиці: Систематизація підходів до визначення сутності капіталу підприємства. Систематизація видів капіталу. Основні методичні підходи до оптимізації структури капіталу. Кількість промислових підприємств за видами діяльності та інноваційною активністю. Абсолютні показники, які характеризують майновий та фінансовий стан ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр., тис грн. Відносні показники фінансового стану ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр. Визначення точки беззбитковості та запасу фінансової стійкості для ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

Рисунки: Складові власного капіталу підприємства. Складові залученого капіталу підприємства. Складові системи управління формуванням капіталу підприємств. Частка машинобудування в загальному обсязі реалізованої продукції, %. Структура обсягу реалізованої продукції машинобудування, %. Частка кількості зайнятих працівників у суб’єктів господарювання машинобудування в загальній кількості, %. Частка машинобудування в загальному обсязі реалізованої продукції Вінницької області, %. Динаміка складу майна ПрАТ «Вінницький завод Маяк» за 2017-2019 рр. Динаміка фінансових результатів ПрАТ «Вінницький завод Маяк» за 2017-2019 рр. Аналіз ліквідності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр. Аналіз рентабельності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр., відсотків. Аналіз оборотності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр. Аналіз складу, структури та динаміки капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр. Етапи формування організаційно-економічного механізму енергозбереження ПрАТ «Маяк».

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Спеціальна частина	к.е.н., доцент кафедри ФІМ Ткачук Л. М.	__.__.2020 р.	__.__.2020 р.

7. Дата видачі завдання «29» вересня 2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
Формування та затвердження теми магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)	червень-вересень	
Виконання теоретичної частини МКР. Перший рубіжний контроль виконання МКР *(1-й розділ МКР)*	III декада жовтня	
Виконання аналітичної частини МКР. Другий рубіжний контроль виконання МКР *(2-й розділ МКР)*	II декада листопада	
Розробка рекомендацій та пропозицій. Третій рубіжний контроль виконання МКР *(3-й розділ МКР)*	I декада грудня	
Перевірка МКР на плагіат. Попередній захист МКР	II декада грудня	
Рецензування МКР	II декада грудня	
Захист МКР	III декада грудня (за графіком)	

Завдання видав науковий керівник_____ д.е.н., професор кафедри ФІМ
(підпис) наук. ступінь, вчене звання (посада)
Джеджула В. В.
(ініціали та прізвище)

Завдання отримав студент _____ Рамазанов Елвін Харун Огли
(підпис)
(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

У магістерській кваліфікаційній роботі сформовано пропозиції щодо покращення фінансового стану підприємств машинобудування на основі аналізу стану управління формуванням капіталу.

Досліджено сутність капіталу та методичні підходи до оцінки ефективності управління формуванням капіталу. Проаналізовано сучасний стан та перспективи розвитку підприємств машинобудування України, здійснено оцінювання фінансово-економічної діяльності та стану управління формуванням капіталу ПрАТ «Маяк». Запропоновано напрямки покращення господарської діяльності ПрАТ «Маяк».

Ключові слова: капітал, власний капітал, залучений капітал, коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансового ризику

ANNOTATION

In the master's qualification work the offers on improvement of a financial condition of the enterprises of mechanical engineering based on the analysis of a condition of management of formation of the capital are formed.

The essence of capital and methodical approaches to the assessment of the efficiency of capital formation management are studied. The current state and prospects of development of machine-building enterprises of Ukraine are analyzed, the assessment of financial and economic activity and the state of capital formation management of PJSC "Mayak" is carried out. The directions of improvement of economic activity of PJSC "Mayak" are offered.

Keywords: capital, equity, borrowed capital, autonomy ratio, financial risk ratio

ЗМІСТ

ВСТУП 7

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КАПІТАЛУ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА 10

1.1 Економічна сутність капіталу підприємства 10

1.2 Особливості управління формуванням капіталу підприємств 18

1.3 Методики оцінювання ефективності управління формуванням капіталу акціонерного товариства 26

Висновки до розділу 1 34

2. АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КАПІТАЛУ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ 36

2.1 Сучасний стан галузі машинобудування 36

2.2 Загальна характеристика ПрАТ «Маяк» 42

2.3 Оцінка фінансового стану підприємства за 2017-2019 рр. 47

2.4 Аналіз стану управління формуванням капіталу ПрАТ «Маяк» за 2017-2019 рр. 61

Висновки до розділу 2 71

3. ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КАПІТАЛУ ПРАТ «МАЯК» 73

3.1 Напрямки збільшення величини прибутку підприємства 73

3.2 Пропозиції з удосконалення структури капіталу підприємства 81

Висновки до розділу 3 88

ВИСНОВКИ 90

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 93

ДОДАТКИ 97

ВСТУП

Актуальність теми магістерської кваліфікаційної роботи. Будь-який суб'єкт господарювання в процесі реалізації виробничої, комерційної діяльності, потребує капіталу. Саме капіталу належить одне з головних місць в системі соціально-економічних та політичних відносин суспільства. Через недосконале управління капіталом як на макро- так і на мікрорівні, підприємства відчувають наслідки фінансової кризи.

Ефективна діяльність щодо управління формуванням капіталу, яка реалізується підприємством є необхідною умовою ефективного функціонування підприємства та забезпечення стабільних фінансово-економічних показників його діяльності.

В сучасних економічних умовах прагнення підприємств до підвищення рівня конкурентоспроможності сприяє все більшій концентрації на ефективності використання капіталу. Саме ефективне управління капіталом дозволяє підприємствам отримувати максимальний прибуток, підвищувати свою рентабельність, фінансову стійкість та свої конкурентні переваги.

Саме тому питання управління формуванням капіталу є досить актуальним.

Питання, пов’язані із капіталом підприємства, управління його формуванням були предметом розгляду як західних, так і вітчизняних вчених, зокрема: Брю С. Л., Байстрюченко Н. О., Бланк І. О., Волошина С. В., Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Кучменко В. О., Макконелл К. Р., Погріщук Г. Б., Пономарьов Д. Е., Самуельсон П., Харчук С. А..

Метою магістерської кваліфікаційної роботи є формування пропозицій та рекомендацій щодо покращення фінансового стану підприємств машинобудівної галузі на основі аналізу управління формуванням капіталу підприємств.

Для виконання мети в ході написання роботи були поставлені наступні **завдання***:*

- систематизувати економічну сутність капіталу;
- проаналізувати методичні підходи до аналізу стану управління формуванням капіталу підприємств;
- проаналізувати сучасний стан та перспективи розвитку підприємств машинобудування України;
- надати загальну характеристику ПрАТ «Маяк»;
- проаналізувати фінансовий стан ПрАТ «Маяк» за 2017-2019 рр.;
- проаналізувати стан управління формуванням капіталу ПрАТ «Маяк» за 2017-2019 рр.;
- сформувати пропозиції та рекомендації щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Маяк».

Предметом дослідження в магістерській кваліфікаційній роботі є управління формуванням капіталу.

Об'єктом дослідження в магістерській кваліфікаційній роботі є процес управління формуванням капіталу ПрАТ «Маяк».

Наукова новизна одержаних результатів:

− систематизовано підходи до визначення сутності капіталу, який визначено як сукупність фінансово-економічних благ у грошовій та негрошовій формах, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язане з фактором часу, ризику і ліквідності;

− запропоновано методичний підхід до підвищення ефективності управління формуванням капіталу шляхом запровадження системи енергоменежменту.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані в роботі теоретичні висновки та практичні рекомендації доведені до рівня конкретних методик та пропозицій, що можуть бути використані для глибокого та розгорнутого дослідження ефективності діяльності підприємств. Наукові і практичні положення щодо покращення стану управління формуванням капіталу підприємства можуть бути впроваджені на підприємствах машинобудування.

Особистий внесок здобувача. Магістерська кваліфікаційна робота – самостійно виконана наукова праця, в якій сформовано пропозиції з покращення фінансового стану підприємств машинобудування на основі аналізу управління формуванням капіталу.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у магістерській роботі використано лише ті положення, які розроблено автором особисто.

Апробація результатів магістерської кваліфікаційної роботи. Тема роботи апробована на конференції Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи 2021 (м. Вінниця, 9.11.2020-14.05.2021 р.).

Наукові публікації. За темою магістерської кваліфікаційної роботи опубліковано 1 наукову працю, в тому числі 1 тези доповіді.

Структура і зміст магістерської кваліфікаційної роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить сторінки, включаючи 10 таблиць, 13 рисунків, 3 додатки і список використаної літератури із 38 найменувань.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КАПІТАЛУ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

1.1 Економічна сутність капіталу підприємства

Будь-який суб'єкт господарювання в процесі реалізації виробничої, комерційної діяльності, потребує капіталу. Саме капіталу належить одне з головних місць в системі соціально-економічних та політичних відносин суспільства. Через недосконале управління капіталом як на макро- так і на мікрорівні, підприємства відчувають наслідки фінансової кризи.

Термін «капітал» походить від латинського слова «capitalis», що у буквальному перекладі означає «основний, головний» [1]. На сьогодні існують різні підходи до визначення сутності капталу (таблиця 1.1).

Самуельсон П. визначав капітал як багатство, що використовується для його власного збільшення, самозростаюча вартість [2]. Матеріальним змістом капіталу визнавалось матеріальне майно, цінні папери, грошові кошти

На думку Пономарьова Д. Е. капітал – це загальна вартість засобів у будь-яких формах, які інвестуються у створення активів підприємства та є одним з найважливіших елементів, які є загальною сумою фінансових ресурсів підприємства [3].Бланк І. О. в роботі [4] зазначає, що капіталом є загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів.

Кучменко В. О. визначає капітал як сукупність запасу фінансово-економічних благ, як у формі грошових коштів так і не грошовій формі й капітальних інвестицій, які залучаються суб’єктами господарювання до економічного процесу як інвестиційний ресурс і фактор операційної діяльності в напрямі отримання фінансового результату, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов’язане з фактором часу, ризику і ліквідності [5].

Таблиця 1.1 – Систематизація підходів до визначення сутності капіталу підприємства

Автор	Капітал – це
Самуельсон П. [2]	багатство, що використовується для його власного збільшення, самозростаюча вартість.
Пономарьов Д. Е. [3]	загальна вартість засобів у будь-яких формах, які інвестуються у створення активів підприємства та є одним з найважливіших елементів, які є загальною сумою фінансових ресурсів підприємства
Бланк І. О. [4]	загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів
Кучменко В. О. [5]	сукупність запасу фінансово-економічних благ, як у формі грошових коштів так і не грошовій формі й капітальних інвестицій, що залучаються суб'єктами господарювання до економічного процесу як інвестиційний ресурс і фактор операційної діяльності в напрямі отримання фінансового результату, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язане з фактором часу, ризику і ліквідності
Макконелл К., Брю С. [6]	ресурси, створені в результаті процесу виробництва та використовуються для виробництва товарів і послуг; товари, які безпосередньо не задовольняють потреби людини: інвестиції, засоби виробництва
Брігхем Є.Ф. [7]	необхідний фактор виробництва, який включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції і звичайні акції
Білик Т. О., Білик О. А. [8]	кошти, умови обігу яких перебувають під впливом суспільних інституцій, а обсяги втілені в активах підприємства й, зазвичай, є достатніми для забезпечення його господарської діяльності та власного відшкодування
Шмаленбах Е. [9]	абстрактна вартість, яка відображається у балансі підприємства
Кучменко В. О. [10]	пропонує розглядати капітал підприємства як «сукупність запасу фінансово-економічних благ, як у формі грошових коштів так і не грошовій формі й капітальних інвестицій, що залучаються суб'єктами господарювання до економічного процесу як інвестиційний ресурс і фактор операційної діяльності в напрямі отримання фінансового результату, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язане з фактором часу, ризику і ліквідності

Макконелл К., Брю С. в роботі [6] розглядають капітал підприємства як ресурси, створені в результаті процесу виробництва, які використовуються для виробництва товарів і послуг; товари, які безпосередньо не задовольняють потреби людини: інвестиції, засоби виробництва.

Брігхем Є. Ф. [7] визначає капітал як необхідний фактор виробництва, який включає компоненти боргу, нерозподілений прибуток, привілейовані акції і звичайні акції.

Білик Т. О., Білик О. А. визначають капітал як кошти, умови обігу яких перебувають під впливом суспільних інституцій, а обсяги втілені в активах підприємства й, зазвичай, є достатніми для забезпечення його господарської діяльності та власного відшкодування [8].

Шмаленбах Е. [9] визначав капітал як абстрактну вартість, яка відображається у балансі підприємства.

Кучменко В. О. пропонує розглядати капітал підприємства як «сукупність запасу фінансово-економічних благ, як у формі грошових коштів так і не грошовій формі й капітальних інвестицій, що залучаються суб'єктами господарювання до економічного процесу як інвестиційний ресурс і фактор операційної діяльності в напрямі отримання фінансового результату, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язане з фактором часу, ризику і ліквідності» [4].

Отже, існують різні підходи до визначення сутності капіталу. Систематизація існуючих підходів до визначення сутності капіталу показало, що капітал можна визначити як сукупність фінансово-економічних благ у грошовій та негрошовій формах, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов'язане з фактором часу, ризику і ліквідності.

З метою ефективного управління капіталом підприємства в сучасних умовах господарювання важливо враховувати його основні характеристики [1]:

– капітал підприємства є основним фактором виробництва;

– капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, які приносять дохід;

– капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості;

– динаміка капіталу підприємства є найважливішою характеристикою ефективності його господарської діяльності.

Капітал підприємства класифікують за різними ознаками (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Систематизація видів капіталу (систематизовано за [3-4; 11])

Класифікаційна ознака	Види капіталу
За належністю підприємству	- власний капітал; - залучений (позиковий) капітал
За цілями використання	- виробничий капітал; - позичковий капітал; - спекулятивний капітал
За формами інвестування	- капітал у грошовій формі; - капітал у матеріальній формі; - капітал у нематеріальній формі
За джерелами залучення	- національний капітал; - іноземний капітал
За об’єктами інвестування	- основний капітал; - оборотний капітал
За формами знаходження у кругообігу	- капітал у грошовій формі; - капітал у виробничій формі; - капітал у товарній формі
За організаційно-правовою формою діяльності підприємства	- акціонерний капітал - пайовий капітал - індивідуальний капітал
За характером використання в господарському процесі	- робочий капітал - неробочий капітал
За характером використання власниками	- спожитий капітал; - нагромаджений капітал

За належністю підприємству капітал поділяють на [3-4; 11]:

– власний – характеризує загальну вартість засобів, які належать підприємству на правах власності та використовуються для формування активів;

– залучений – грошові кошти та інші майнові цінності, залучені для фінансування розвитку підприємства на поворотній та платній основі.

Основною складовою формування капіталу є власний капітал підприємства. Важливою характеристикою власного капіталу є здатність утворювати активи підприємства як за рахунок власних фінансових ресурсів, так і шляхом залучення позикового капіталу [11].

За джерелами утворення власний капітал поділяють на (рис. 1.1): зареєстрований капітал, капітал в дооцінках, додатковий капітал, резервний капітал і нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений та вилучений капітал.

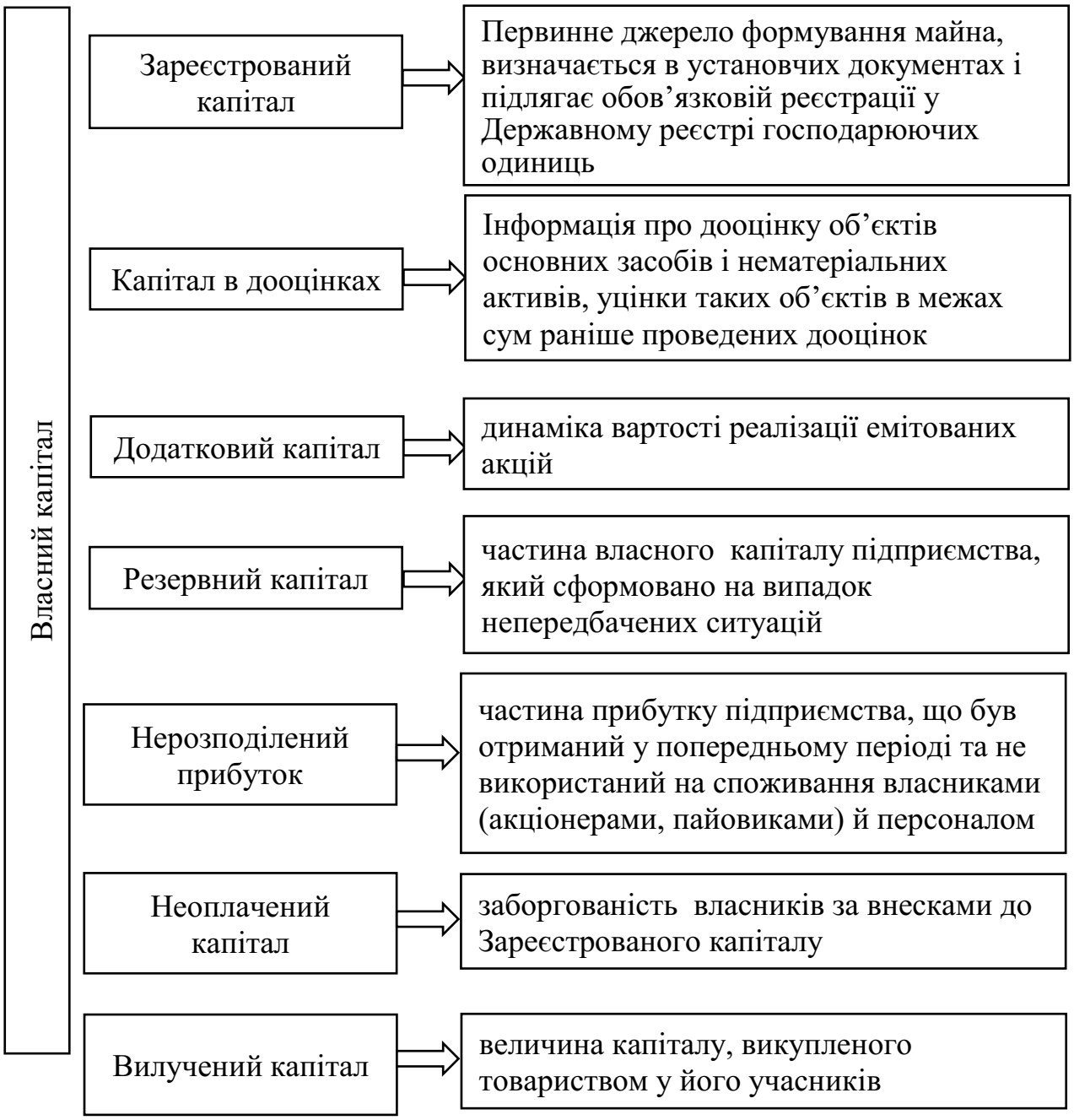

Рисунок 1.1 – Складові власного капіталу підприємства (складено за [3-4; 10-12])

До основних переваг використання власного капіталу відносять [11]:

- фінансовою основою підприємства виступає власний капітал;
- залучення власного капіталу є більш простим порівняно із залученням залученого капіталу;
- власний капітал забезпечує більш високу можливість генерування прибутку.

До основних недоліків використання власного капіталу відносять:

- обмеженість обсягу залучення, а відповідно і можливостей суттєвого розширення операційної та інвестиційної діяльності підприємства в періоди сприятливої кон’юнктури ринку і на окремих етапах його життєвого циклу;
- висока вартість у порівнянні із альтернативними позиковими джерелами формування капіталу.

Отже, за використання лише власного капіталу підприємства фінансово стійкі, проте мають обмежені темпи розвитку.

Залучений капітал дозволяє суттєво розширити обсяг господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування цільового фінансування і на цій підставі підвищити ринкову вартість підприємства.

Залучений капітал підприємства може мати такі складові (рисунок 1.2): довгострокові зобов’язання та забезпечення, поточні зобов’язання та забезпечення. Згідно з П(С)БО 11 «Зобов’язання» довгостроковими зобов'язаннями визнаються всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями [13].

До довгострокових зобов'язань відносять:

- довгострокові кредити банків;
- інші довгострокові зобов'язання;
- відстрочені податкові зобов'язання;
- довгострокові забезпечення.

Рисунок 1.2 – Складові залученого капіталу підприємства (складено за [3-4; 11-13])

До поточних зобов'язань відносять зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу [13].

До поточних зобов'язань відносять:

- короткострокові кредити банків;

- поточну кредиторську заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями,

- поточну кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги;
- поточну кредиторську заборгованість за розрахунками з бюджетом;
- поточну кредиторську заборгованість за розрахунками зі страхування;
- поточну кредиторську заборгованість за розрахунками з оплати праці;
- поточну кредиторську заборгованість за розрахунками з учасниками;
- поточну кредиторську заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків;
- короткострокові векселі видані;
- поточні забезпечення;
- доходи майбутніх періодів;
- інші поточні зобов'язання.

За цілями використання виділяють такі види капіталу як [3-4; 11]:

- виробничий – виробничі засоби, інвестовані в операційні активи для здійснення виробничо-збутової діяльності підприємства;
- позичковий – призначений для інвестування в грошові (депозити) та боргові фондові (облігації, депозитні сертифікати та ін.) інструменти;
- спекулятивний капітал – використовується при здійсненні спекулятивних фінансових операцій, які ґрунтуються на різниці у цінах.

За формами інвестування капітал поділяють на [3-4; 11]:

- капітал у грошовій формі;
- капітал у матеріальній формі;
- капітал у нематеріальній формі.

За об’єктами інвестування капітал підприємства поділяють на [3-4; 11]:

- основний капітал – це капітал, який інвестується у необоротні активи (основні засоби, довгострокові фінансові інвестиції, нематеріальні активи);
- оборотний капітал – це капітал, який інвестується в оборотні активи підприємства.

За критерієм організаційно-правової форми діяльності підприємства виділяють такі складові капіталу [3-4; 11]:

- акціонерний капітал;
- пайовий капітал;
- індивідуальний капітал.

За характером використання у господарському процесі капітал поділяють на [3-4; 11]:

– робочий – капітал, використовується для забезпечення усіх видів господарської діяльності підприємства та формування його доходів;

– неробочий капітал – інвестований в активи, що не беруть безпосередньої участі у різних видах господарської діяльності та формуванні доходів підприємства.

За характером використання власниками можна виокремити такі складові капіталу як:

– спожитий капітал – капітал, який втрачає свої функції після розподілу на споживання;

– нагромаджений капітал – капітал, який формується шляхом капіталізації прибутку, дивідендних виплат.

Таким чином, систематизація підходів до визначення сутності капіталу показала, що ним є сукупність фінансово-економічних благ у грошовій та негрошовій формах, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов’язане з фактором часу, ризику і ліквідності.

Систематизовано підходи до класифікації капіталу. Досліджено складові власного та залученого капіталу.

1.2 Особливості управління формуванням капіталу підприємств

В сучасних умовах важливим показником діяльності підприємства є його фінансовий стан, який відображає всю інформацію про діяльність. Аналіз формування капіталу є однією з найважливіших складових фінансового аналізу. Менеджмент підприємства може зробити висновки щодо ефективності діяльності на основі аналізу ефективності управління формуванням капталу.

Управління капіталом реалізується через систему принципів та методів формування управлінських рішень, пов’язаних з його оптимальним формуванням з різних джерел, а також забезпеченням його ефективного використання.

Основними принципами управління капіталом є [4]:

– інтегрованість із загальною системою управління підприємством;

– комплексний характер формування управлінських рішень;

– високий динамізм управління;

– варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень.

– орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства.

Головною метою управління капіталом є максимізація ринкової вартості підприємства, за рахунок чого забезпечується максимізація добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періодах [14]

Управління капіталом підприємства спрямоване на розв’язання таких основних завдань [4]:

- формування достатньої кількості капіталу підприємства, яка буде спроможна забезпечити необхідні темпи економічного зростання;

- оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання;

- забезпечення умов для досягнення максимальної віддачі капіталу за запланованого рівня фінансового ризику;

- забезпечення мінімізації фінансового ризику, пов'язаного із використанням капіталу;

- забезпечення достатнього рівня фінансового контролю за підприємством засновниками;

- забезпечення достатньої фінансової гнучкості підприємства;

- оптимізація оборотності капіталу;

- забезпечення своєчасного реінвестування капіталу.

Важливу роль в управлінні капіталом підприємства відіграє формування власних фінансових ресурсів, які є базою для майбутнього розвитку компанії.

Основними принципами формування капіталу підприємства є [15]:

1. Принцип обґрунтування потреби в джерелах коштів.

2. Принцип оцінки вартості окремих джерел грошового капіталу і доцільності їх залучення.

3. Принцип пошуку і вибору найбільш прийнятних джерел коштів, виходячи з проведеної вартісної оцінки.

4. Принцип формування груп, підгруп і елементів капіталу у процесі фінансової діяльності.

5. Принцип формування раціональної структури фінансового капіталу.

6. Принцип урахування ризику в процесі формування капіталу.

7. Принцип активної ролі фінансових служб у процесі формування капіталу.

В літературі виділяють низку базових стратегій управління капіталом:

–консервативну, яка має на меті отримання дохідності вищої, ніж за банківськими депозитами за значно менших ризиків, ніж на ринку акцій;

– збалансовану, за якої очікується отримання дохідності, що відповідає середньоринковій за найліквіднішими акціями, але з меншим ризиком;

– ризикова, де метою є отримання максимального приросту активів;

– індексна – призначена для інвесторів, які мають на меті отримання інвестиційного доходу з портфеля цінних паперів, сформованого на основі індексу.

Важливого значення в процесі управління формуванням капіталу відіграє вибір оптимальної структури джерел фінансування підприємств. Структура джерел фінансування підприємства залежить від багатьох факторів, до яких можна віднести:

- вид оподаткування доходів підприємства;
- темпи зростання реалізації товарної продукції та їх стабільність;
- структура активів підприємства;
- стан ринку капіталу;
- відсоткова політики комерційних банків;

- рівень управління фінансовими ресурсами підприємства тощо.

Найприйнятнішим для підприємства є комплексний підхід до вибору джерел фінансування.

Зважаючи на те, що джерелами формування капіталу можуть виступати власні та залучені кошти, управління формуванням капіталу включає в себе такі складові, як (рис. 1.3):

- управління формуванням власного капіталу;
- управління формуванням залученого капіталу;
- управління структурою капіталу.

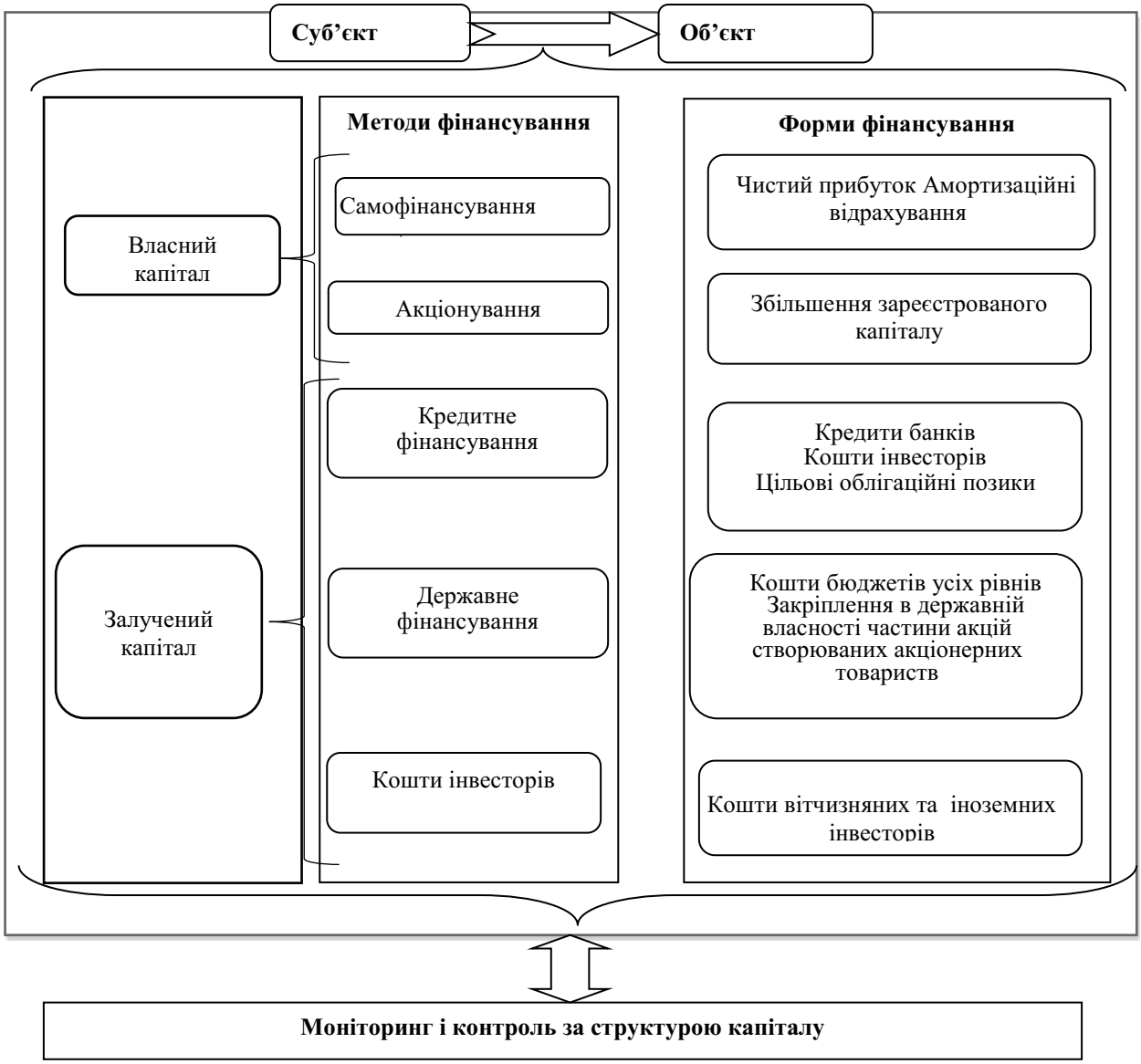

Рисунок 1.3 – Складові системи управління формуванням капіталу підприємств (складено за даними [4; 14-18]

Головним суб’єктом системи управління капіталом підприємства є менеджмент компанії. Топ-менеджмент компанії є головним генератором ідей та рішень у сфері формування капіталу, менеджери нижчих ланок управління безпосередньо задіяні також у виконанні управлінських рішень вищого керівництва.

Об’єктом управління в системі залучення капіталу є процес залучення фінансових ресурсів із внутрішніх та зовнішніх джерел, мобілізація капіталу на фінансових ринках; управління структурою капіталу, середньозваженою вартістю та сукупністю фінансових ризиків, пов'язаних з акумуляцією фінансових ресурсів та ефективне його використання в процесі фінансово-економічної діяльності підприємства.

В теорії та на практиці структура капіталу підприємства розглядається як співвідношення між власними і позиковими джерелами фінансового забезпечення його діяльності. Структура капіталу підприємства визначає склад та джерела фінансових ресурсів, що необхідні для оновлення основного капіталу, вартість підприємства та рентабельність операційної діяльності, його здатність генерувати прибуток, а також дозволяє оцінити ризики фінансових вкладень.

Власний капітал підприємства може формуватися як завдяки зовнішнім, так і завдяки внутрішнім джерелам. До складу внутрішніх джерел власного капіталу підприємства відносять [16]:

1) нерозподілений прибуток, який залишається в розпорядженні підприємства;

2) амортизаційні відрахування;

3) фінансові ресурси, які приєднуються до власного капіталу в результаті переоцінки (дооцінки) основних засобів;

4) інші внутрішні джерела (Резервний капітал).

Формування власного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку та амортизації відносять до самофінансування. Самофінансування передбачає забезпечення підприємствами інвестування в основному за рахунок власних фінансових ресурсів: прибутку, амортизаційних відрахувань, фондів розвитку та

ресурсів прирівняних до власних, зокрема, коштів засновників, внесених до статутного капіталу, емісійного доходу. Разом з тим, власні кошти не можуть повністю використовуватись в якості фінансового забезпечення інноваційної діяльності, оскільки частина чистого прибутку використовується на приріст оборотного капіталу, виплату дивідендів тощо.

Промислові підприємства в більшості випадків не мають змоги своєчасно та ефективно перерозподілити ресурси за рахунок самофінансування. Це спричинено пов`язаністю, яка спричиняє всі структурно-технологічні перекоси в сфері матеріального виробництва.

Неможливість використання самофінансування зумовлена й тим, що в умовах фінансової кризи значна частина промислових підприємств працює збитково. Значною є частка й тих підприємств, які відчувають нестачу власних фінансових ресурсів для забезпечення поточної діяльності. Тому промислові підприємства прагнуть залучати позикові та залучені фінансові ресурси для забезпечення зовнішнього фінансування та кредитування.

Зовнішніми джерелами власного капіталу є:

1) безоплатна фінансова допомога від юридичних осіб;

2) мобілізація додаткового пайового капіталу (внески засновників до статутного капіталу);

3) залучення додаткового акціонерного капіталу (додаткова емісія акцій);

4) кошти цільового фінансування, що надійшли на інвестиційні цілі;

5) інші зовнішні джерела (емісійний дохід, що утворюється при продажу акцій вище їх номінальної вартості).

Підприємство не має змоги нормально розвиватись за нестачі залученого капіталу, а за надмірного використання залученого капіталу зменшується фінансова стійкість.

Залучений капітал підприємства може формуватися за рахунок зовнішніх та внутрішніх джерел. У балансі залучений капітал підприємства відображається у складі зобов’язань за умови, що оцінка цих зобов’язань може бути достовірно

визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому внаслідок їх погашення.

Зважаючи на те, що внутрішня заборгованість може спричинити конфліктну ситуацію з персоналом підприємства чи проблеми із податковими органами, то для підприємства краще залучати капітал із зовнішніх джерел на оптимальних для нього та кредитора умовах.

Одним з найдешевших джерел залучення капіталу є кредити банків. Разом з тим, їх надмірне зростання в структурі капіталу спричиняє зростання ризику втрати фінансової стійкості. За формування залученого капіталу підприємствам важливо здійснювати контроль за оптимізацією розмірів і термінів залучених кредитних ресурсів.

Не менш важливим є питання щодо терміну, на який залучатимуться позикові кошти [19]. На довгостроковий період (понад 1 рік) капітал залучається переважно з метою розширення обсягу власних основних засобів та формування відсутнього обсягу інвестиційних ресурсів. На короткостроковий період залучений капітал формується для всіх інших цілей. У випадку, якщо підприємство терміново потребує додаткового капіталу для забезпечення процесу виробництва, то доцільним є прийняття рішення щодо залучення короткострокового позикового капіталу.

На сьогодні формування залученого капіталу має низку проблем:

- зростання фінансового ризику;
- цільовий характер більшості залучених фінансових ресурсів обмежує компанію у використанні ресурсів;
- залучення капіталу здійснюється на обмежений період.

Можна виділити такі етапи оптимізації структури капіталу:

1. Аналіз капіталу підприємства.
2. Оцінювання основних факторів, які визначають структуру капіталу.
3. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності.
4. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості.

5. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків.

6. Формування відповідного показника цільової структури капіталу.

Усі суб'єкти господарської діяльності намагаються управляти капіталом та його структурою, що проявляється в досягненні такого співвідношення внутрішніх та зовнішніх джерел капіталу, яке б найбільш ефективно впливало на досягнення його стратегічних цілей.

Регулювання структури капіталу на підприємстві доцільно здійснювати у двох напрямах [20]:

1) обґрунтування оптимальних пропорцій власного і позикового капіталу;

2) залучення необхідних обсягів власного і позикового капіталу для досягнення цільової структури.

Процес управління структурою капіталу передбачає процес оптимізації цієї структури. Мета управління структурою капіталу – мінімізувати витрати на залучення довгострокових джерел фінансування і цим забезпечити власникам капіталу максимальну ринкову оцінку вкладених ними коштів.

Виділяють три методичні підходи щодо оптимізації структури капіталу (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3 – Основні методичні підходи до оптимізації структури капіталу (систематизовано за даними [21])

Метод	Характеристика
Максимізація рівня прогнозної фінансової рентабельності	Використання фінансового левериджу за різних умов залучення капіталу
Мінімізація вартості	Попередня оцінка вартості власного та залученого капіталу за різних умов залучення та розрахунках середньозваженої вартості капіталу
Мінімізація рівня фінансових ризиків	Диференційований вибір джерел фінансування різноманітних складових активів підприємства

Таким чином, оптимальною буде така структура капіталу підприємства, за якої досягається оптимальне співвідношення між ризиком структури капіталу, та

рентабельністю власного капіталу, в результаті чого відбувається максимізація ринкової вартості підприємства і його корпоративних прав.

Таким чином, аналіз формування капіталу є однією з найважливіших складових фінансового аналізу. Управління капіталом реалізується через систему принципів та методів формування управлінських рішень, пов'язаних з його оптимальним формуванням з різних джерел, а також забезпеченням його ефективного використання.

Головною метою управління капіталом є максимізація ринкової вартості підприємства, за рахунок чого забезпечується максимізація добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періодах.

Визначено, що управління формуванням капіталу включає в себе такі складові, як: управління формуванням власного капіталу; управління формуванням залученого капіталу; управління структурою капіталу.

1.3 Методики оцінювання ефективності управління формуванням капіталу акціонерного товариства

Аналіз ефективності управління формуванням капіталу підприємства здійснюється за допомогою аналізу складу капіталу та його структури, зміни складових капіталу і джерел його формування. Інформаційними джерелами для аналізу капіталу підприємства є баланс підприємства (форма № 1), а також примітки до фінансової звітності (форма № 5).

Більшість вчених пропонує однакові підходи до аналізу управління формування капіталу. Так, Пономарьов Д. Е. в процесі аналізу капіталу пропонує розраховувати показники, які характеризують майновий стан, оборотність капіталу та рівень самофінансування [3].

Кучменко В. О. звертає увагу на необхідність оцінки структури капіталу [4]. Байстрюченко Н. О., Макарова А. М. пропонують проводити аналіз капіталу шляхом оцінки рентабельності та ефекту фінансового левериджу [10].

В роботі [11] авторами пропонується аналіз капіталу проводити через оцінку складу, структури та динаміки зміни капіталу, аналізу фінансової стійкості та ефективності формування капіталу.

Великій Ю. М., Тєшева Л. В., Височін З. В. пропонують в процесі управлінян капіталом звертати увагу на його оптимізацію та з цією метою зазначають на необхідності аналізу складу, структури капіталу [20].

Характеристику про якісні зміни в джерел засобів можна отримати за допомогою вертикального і горизонтального аналізу звітності.

Вертикальний аналіз відображає структуру джерел засобів підприємства. Як правило, показники структури розраховуються у відсотках до валюти балансу. Відносні показники в повній мірі зменшують негативний вплив інфляційних процесів, які суттєво утрудняють співставлення абсолютних показників а динаміці [11]. Доцільним є аналіз капіталу в цілому, в тому числі в розрізі власного та залученого.

Горизонтальний аналіз капіталу полягає в побудові однієї або декількох таблиць, в яких абсолютні показники доповнюються відносними темпами росту (зменшення).

На практиці досить часто поєднують горизонтальний і вертикальний аналіз, тобто будують аналітичні таблиці, які характеризують як структуру, так і динаміку її показників.

На цій стадії аналізу формується інформація про діяльність підприємства, виявляються зміни в складі його майна і джерелах, встановлюються взаємозв’язки різних показників.

В процесі аналізу управління формуванням капіталу важливим елементом на думку Пономарьова Д. Е. є аналіз власних фінансових ресурсів підприємства [3].

Для забезпечення необхідного рівня самофінансування розвитку підприємство повинне розробляти політику формування капіталу. Ця політика має бути частиною загальної стратегії підприємства та включати в себе такі основні етапи:

- аналіз формування власних фінансових ресурсів підприємства у попередньому періоді;

- визначення загальної потреби у власних фінансових ресурсах;

- оцінка вартості залучення власного капіталу з різних джерел;

- забезпечення максимального обсягу залучення фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел;

- забезпечення необхідного обсягу залучення фінансових ресурсів із зовнішніх джерел;

- оптимізація співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування фінансових ресурсів.

Метою такого аналізу є виявлення потенціалу формування власних фінансових ресурсів і його відповідності темпам розвитку підприємства. В процесі аналізу важливо оцінити відповідність темпів приросту власного капіталу темпам приросту активів та обсягу реалізованої продукції, загальний обсяг власних фінансових ресурсів, розглядаються джерела формування власних фінансових ресурсів.

В процесі аналізу ефективності управління капіталом досліджують фінансову стійкість підприємства. Фінансова незалежність підприємства – це фінансовий стан, при якому підприємство здатне забезпечити свій розвиток та відповісти на вимоги зовнішнього середовища [22]. Будь-яке підприємство в умовах фінансової незалежності має безперервний процес фінансово-господарської діяльності, вільно маневрує грошовими коштами, оновлює та розширює виробництво.

Основними показниками, за якими можна оцінити фінансову незалежність підприємства, є:

– коефіцієнт фінансової автономії;

– коефіцієнт мультиплікатор власного капіталу;

– коефіцієнт концентрації позичкового капіталу;

– коефіцієнт фінансового ризику;

– коефіцієнт фінансової стабільності;

– коефіцієнт довгострокової заборгованості;

– коефіцієнт маневреності власного капіталу.

Коефіцієнт автономії характеризує частку вкладників підприємства в загальній сумі коштів та розраховується за формулою [11]:

$$Кавт=\frac{ВК}{К}, \quad (1.1)$$

де ВК – величина власного капіталу підприємства; К – вартість усього капіталу підприємства.

Чим більшим є значення коефіцієнта автономії, тим вищим є рівень фінансової стійкості підприємства та його незалежність від кредиторів. У загальній сумі фінансових ресурсів частка власного капіталу не повинна бути меншою від 50% [11; 23].

Зростання коефіцієнта автономії означає підвищення фінансової стійкості підприємства і є позитивним моментом. В процесі аналізу коефіцієнта автономії потрібно звертати увагу на наявність економічно виправданих зовнішніх джерел фінансування в пасиві балансу. Якщо підприємство веде агресивну політику, спрямовану на завоювання ринків збуту своєї продукції, розширює виробничі потужності, то величина коефіцієнта фінансової незалежності навіть на рівні 0,2 — 0,3 не свідчить про його критичний фінансовий стан [11; 23]. У випадку ж значного обсягу простроченої кредиторської заборгованості та прострочених кредитів, величина коефіцієнта автономії в розмірі 0,8 — 0,9 є занадто низькою.

Мультиплікатор власного капіталу характеризує здатність власного капіталу мультиплікувати капітал і визначається за формулою [11]:

$$Мвк=\frac{К}{ВК}. \quad (1.2)$$

Мультиплікатор власного капіталу показує, у скільки разів рентабельність власного капіталу більша рентабельності активів.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу характеризує частку залученого капіталу в загальній сумі коштів та розраховується за формулою [11]:

$$К_{концЗК} = \frac{ЗК}{К}, \quad (1.3)$$

де ЗК – величина залученого капіталу підприємства.

Зростання коефіцієнта концентрації залученого капіталу свідчить про збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства. Співвідношення заученого та власного капіталу дає найбільш загальну оцінку фінансової стійкості підприємства.

Коефіцієнт фінансового ризику є співвідношенням залучених і власних коштів та визначається за формулою [11]:

$$Кфр = \frac{ЗК}{ВК}. \quad (1.4)$$

Коефіцієнт фінансового ризику – показує у скільки разів сума залученого капіталу перевищує суму власного капіталу [24]. У різних галузях співвідношення залученого та власного капіталу є різним та визнається менталітетом країни, оборотністю капіталу. Нормальним вважається співвідношення 1:2, за якого одна третина загального фінансування сформована за рахунок позикових коштів [22].

Коефіцієнт маневрування власного капіталу показує частинну власного капіталу, що може бути використана для фінансування оборотних і визначається за формулою [11; 22-24]:

$$К_{манВК} = \frac{ВК - НА}{ВК}, \quad (1.5)$$

де НА – необоротні активи.

З фінансової точки зору, чим вище цей коефіцієнт, тим краще. Коефіцієнт маневрування власного капіталу характеризує ступінь мобілізації власного капіталу. Чим вище показник, тим краще фінансовий стан підприємства, забезпечується більш достатня гнучкість у використанні власних коштів господарюючого суб'єкта. Оптимальне значення дорівнює 0,5, на думку деяких авторів – 0,3.

Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом характеризує наявність власних оборотних коштів необхідних для забезпечення фінансової стабільності підприємства та незалежності від залученого капіталу [11; 25]:

$$Кпа_{ВОК} = \frac{ВК\text{-}НА}{ОА} \tag{1.6}$$

де ОА – оборотні активи підприємства.

Зростання цього показника є позитивною тенденцією.

Коефіцієнт забезпеченості запасів власним оборотним капіталом показує, якою мірою матеріальні запаси покриті власними коштами і не потребують залучення позикових та розраховується відношенням суми власних оборотних коштів до запасів [11]:

$$Кзз_{ВОК} = \frac{ВК\text{-}НА}{З}, \tag{1.7}$$

де З – запаси.

Цей коефіцієнт аналізують у взаємозв'язку зі станом виробничих запасів. За наявності надлишкових запасів власні оборотні кошти не покриють їх повністю, тому коефіцієнт буде набагато менше 1. За нестачі запасів для здійснення виробничо-торговельної діяльності підприємства коефіцієнт буде більше одиниці, але це не свідчить про стійкість фінансового стану. Нормальним

явищем є рівень коефіцієнта 60-80 %. Деякі автори нижньою критичною величиною вважають 50 %.

Ефективність формування капіталу підприємства доцільно оцінити і за показниками рентабельності та ділової активності.

Коефіцієнти рентабельності капіталу характеризують його здатність генерувати необхідний прибуток у процесі господарського використання та визначають загальну ефективність формування капіталу підприємства.

Рентабельність капіталу характеризує ефективність використання капіталу та визначається за формулою [11]:

$$Р_{к} = \frac{ЧП}{К} x100\%, \qquad (1.8)$$

де ЧП – чистий прибуток; К – сума капіталу підприємства.

Рентабельність капіталу зручно використовувати для порівняння результативності господарювання підприємств, які функціонують в одній галузі. Цей показник характеризує ефективність управління в процесі використання ресурсів для отримання прибутку. Рентабельність капіталу показує величину чистого прибутку на кожну гривню капіталу підприємства та позитивним є зростання показника в динаміці.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу визначає рівень рентабельності, отриманий підприємством за рахунок власного капіталу та розраховується як відношення прибутку до середньорічної вартості власного капіталу [11]:

$$Р_{вк} = \frac{ЧП}{ВК} x100\%. \qquad (1.9)$$

Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу характеризує ефективність використання залученого капіталу та розраховується як

відношення чистого прибутку до середньорічної вартості залученого капіталу [11]:

$$Р_{зк} = \frac{ЧП}{ЗК} x100\%. \quad (1.10)$$

Коефіцієнт оборотності капіталу характеризує ефективність використання підприємством усіх наявних ресурсів, незалежно від джерел їхнього залучення та розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції до середньорічного обсягу капіталу підприємства [11]:

$$Коб_{К} = \frac{ЧД}{К}, \quad (1.11)$$

де ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і показує ефективність використання власного капіталу підприємства [11]:

$$Коб_{ВК} = \frac{ЧД}{ВК}. \quad (1.12)$$

Коефіцієнт оборотності залученого капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини залученого капіталу підприємства і показує ефективність використання залученого капіталу підприємства [11]:

$$Коб_{зк} = \frac{ЧД}{ЗК}. \quad (1.13)$$

Отже, аналіз ефективності управління формуванням капіталу ПрАТ «Маяк» проведемо в такій послідовності:

1. Проаналізуємо склад, структуру та динаміку зміни капіталу.
2. Проаналізуємо здатність підприємства самостійно фінансувати свою діяльність.
3. Проведемо аналіз ефективності формування капіталу.

Висновки до розділу 1

Систематизація підходів до визначення сутності капіталу показала, що саме капіталу належить одне з головних місць в системі соціально-економічних та політичних відносин суспільства. Через недосконале управління капіталом як на макро- так і на мікрорівні, підприємства відчувають наслідки фінансової кризи.

Систематизація існуючих підходів до визначення сутності капіталу показала, що капітал можна визначити як сукупність фінансово-економічних благ у грошовій та негрошовій формах, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов’язане з фактором часу, ризику і ліквідності.

Систематизовано види капіталу. Досліджено складові власного та залученого капіталу.

Розглянуто особливості управління формуванням капіталу підприємств.

Управління капіталом реалізується через систему принципів та методів формування управлінських рішень, пов’язаних з його оптимальним формуванням з різних джерел, а також забезпеченням його ефективного використання.

Головною метою управління капіталом є максимізація ринкової вартості підприємства, за рахунок чого забезпечується максимізація добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періодах.

Визначено, що управління формуванням капіталу включає в себе такі складові, як: управління формуванням власного капіталу; управління формуванням залученого капіталу; управління структурою капіталу.

Узагальнення методик оцінювання ефективності управління формуванням капіталу акціонерного товариства показав, що такий аналіз здійснюється шляхом аналізу складу капіталу та його структури, зміни складових капіталу і джерел його формування, оцінки коефіцієнтів фінансової стійкості, ефективності та ефекту фінансового левериджу.

Матеріали цього розділу опубліковано у праці [27], зазначеній в списку використаної літератури.

2 АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КАПІТАЛУ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

2.1 Сучасний стан галузі машинобудування

Одним з показників економічного і промислового розвитку держави є рівень розвитку галузі машинобудування, яка зумовлює науково-технічний прогрес як власних підприємств, так і підприємств усіх галузей промисловості.

Впроваджуючи досягнення науково-технічного прогресу і вдосконалення, саме машинобудування відіграє визначальну роль у створенні та розвитку матеріально-технічної бази.

Машинобудівний комплекс – це система галузей, підгалузей, підприємств та організацій, діяльність яких пов'язана з виробництвом засобів виробництва та предметів народного споживання [28]. Зважаючи на те, що машинобудування об’єднує значну кількість галузей, що свідчить про комплексність галузі. Найбільш розвиненими галузями машинобудування в Україні є:

- важке машинобудування,
- автомобілебудування,
- сільськогосподарське машинобудування,
- транспортне машинобудування,
- верстатобудування,
- приладобудування,
-електротехнічне виробництво,
- хімічне і нафтохімічне машинобудування.

Більша частина підприємств машинобудування в Україні була заснована за часів СРСР та орієнтована на кооперацію з підприємствами сусідніх країн.

В структурі промисловості частка машинобудування складає в 2019 р. 2,2% усієї реалізованої продукції (рис. 2.1). З рисунка 2.1 видно, що протягом 2013-2019рр. спостерігалось скорочення частки продукції машинобудування в загальному обсязі реалізованої продукції мала негативну динаміку скорочення.

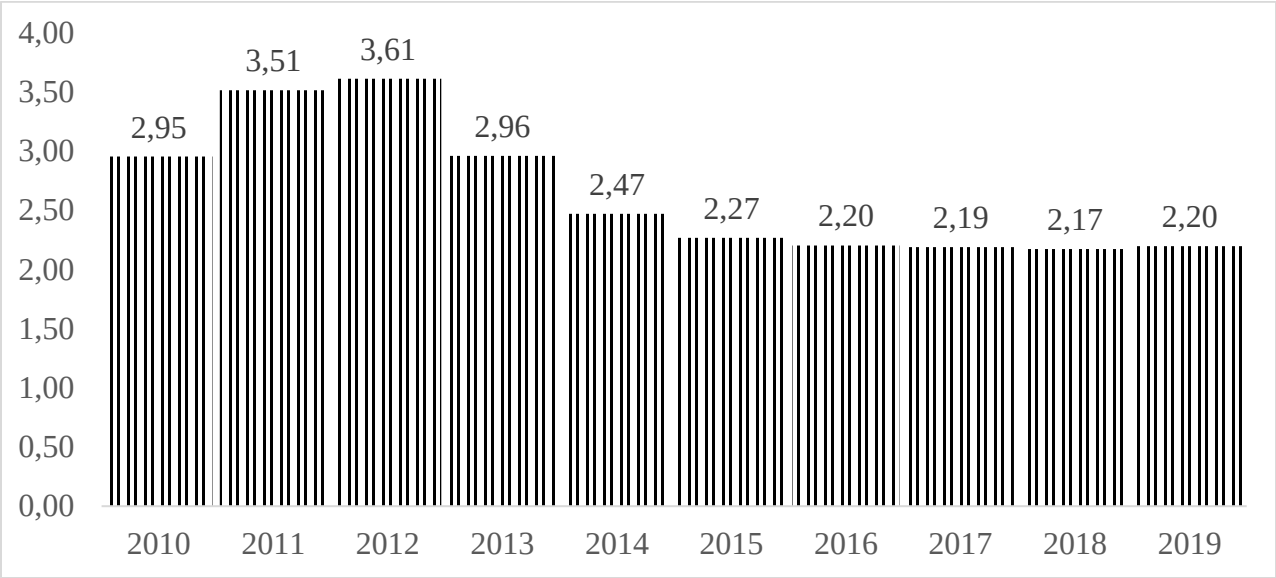

Рисунок 2.1 – Частка машинобудування в загальному обсязі реалізованої продукції, % (складено за [29])

Суттєве скорочення обсягів реалізації продукції машинобудування спричинене втратою частини ринків збуту, зокрема Російської Федерації, низький рівень виготовлення інноваційної продукції порівняно із продукцією європейських країн. Саме тому, підприємствам машинобудування варто вжити заходів щодо активізації інноваційної діяльності.

З рис. 2.2 наведено структуру обсягу реалізованої продукції машинобудування.

З рисунка 2.2 видно, що в структурі обсягу реалізованої продукції машинобудування найбільша частка реалізованої продукції складає виробництво інших транспортних засобів та виробництво машин і устаткування.

Частка реалізованої продукції виробництва машин і устаткування склала 34,12% в 2019 р. Досить низьким є частка реалізованої продукції виробництва автотранспортних засобів та виробництво комп’ютерів.

Машинобудівна галузь за обсягом реалізованої продукції значно поступається таким галузям: виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; добувна промисловість і розроблення кар’єрів [30].

Рисунок 2.2 – Структура обсягу реалізованої продукції машинобудування, % (складено за [29])

В загальній кількості суб’єктів господарювання за видами економічної діяльності частка зайнятих працівників машинобудування складала в 2019 р. 3,8% від усіх зайнятих працівників (рис. 2.3).

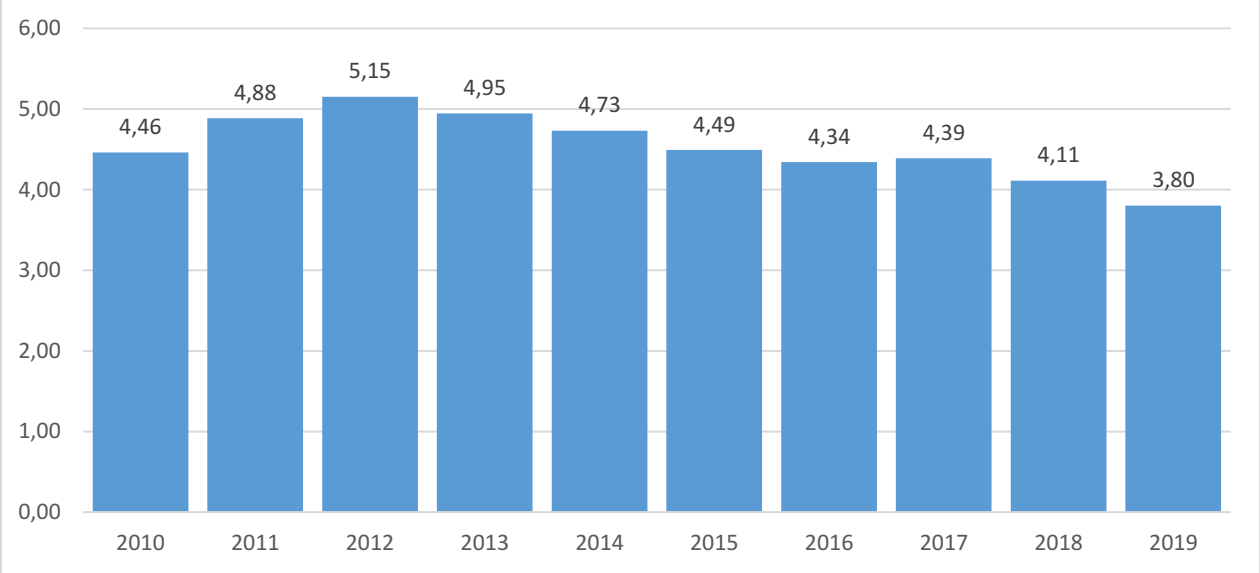

Рисунок 2.3 – Частка кількості зайнятих працівників у суб’єктів господарювання машинобудування в загальній кількості, % (складено за [29])

Разом з тим, більшість підприємств машинобудівної галузі перебуває у незадовільному економічному стані. Незважаючи на кризу, галузь машинобудування зберігає свій потенціал і намагається адаптуватися до нових умов господарювання та освоєння нових промислових ринків.

Україна може успішно конкурувати з іноземними виробниками в окремих сегментах світового машинобудування як за ціною, так і за якістю продукції. Основним завданням для машинобудування має стати відтворення галузі машинобудування шляхом структурної перебудови і масштабної системної модернізації виробництва відповідно до сучасних вимог науково-технічного прогресу, зокрема шляхом забезпечення умов для її інноваційного розвитку.

Для оцінки загального рівня розвитку машинобудування в структурі промисловості на сучасному етапі проаналізуємо кількість промислових підприємств за видами діяльності та інноваційною активністю (табл. 2.1).

З таблиці 2.1 показав про$ порційне зростання кількості під$ приємств машинобудівної галузі майже по всіх видах машинобудівної промис$ ловості з позитивною динамікою, хоча ця динаміка останнім часом дещо упов$ ільнилася, однак таке уповільнення ха$ рактерне і для інших галузей промисло$ вості. Його темпи свідчать про вихід машинобудування на сталий етап роз$ витку, але не виключають деяких про$ блем, характерних для промисловості багатьох країн СНД. Зокрема, можна вести мову про надмірне насичення споживчого ринку імпортом продукції машинобудування. Чим більше на$ сичення, тим менша необхідність створення нових підприємств.

Спостерігається зменшення кількості інноваційно активних підприємств машинобудівної галузі у 2018 р. порівняно з 2013 р. Разом з тим, кількість інноваційно активних підприємств у 2018 р. порівняно з 2017 р. збільшилась. Важливим чинником розвитку машинобудування є сучасні технології, проте в окремих галузях відставання в цьому напряму вимірюється десятиріччями.

Серед факторів, що стримували інноваційну діяльність, фахівці визначають такі: нестача власних коштів; недостатня фінансова підтримка держави; великі витрати на інновації; недосконалість законодавчої бази; високий

економічний ризик; тривалий термін окупності інновацій; нестача інформації про нові технології; відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами і науковими організаціями; нестача інформації про ринки збуту; відсутність попиту на продукцію та несприятливість підприємств до нововведень; відсутність кваліфікованого персоналу [30].

Таблиця 2.1 – Кількість промислових підприємств за видами діяльності та інноваційною активністю (складено за даними [29])

Види діяльності	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Промисловість, од.	121244	131491	135149	127069	123876	125859
з них кількість інноваційно активних промислових підприємств, од.	1715	1609	824	834	759	777
% до загальної кількості промислових підприємств	16,2	17,4	16,8	16,1	17,3	18,9
з них кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації (продукцію та/або технологічні процеси), од.	1327	1371	1312	1208	723	735
% до загальної кількості промислових підприємств	12,8	13,6	12,9	12,1	15,2	16,6
Кількість упроваджених видів інноваційної продукції (товарів, послуг), од.	3238	3403	3138	3661	3136	4139
Добувна промисловість і розроблення кар’єрів, од.	1057	1141	1271	1360	1517	2108
Переробна промисловість, од.	111901	123108	126217	118527	114773	115949
Машинобудування, од.	6724	6479	6865	6602	6682	6969
Виробництво автотранспортних засобів, од.	64	58	73	73	63	61
Виробництво машин і устаткування, од.	3111	3014	3112	3100	3207	3345
З них:						
За напрямами інноваційної діяльності, од.	113	110	80	80	61	86
Впроваджували нові технологічні процеси, од.	254	358	308	308	353	85
Упроваджених видів інноваційної продукції, од.	495	354	324	718	571	724
Реалізували інноваційну продукцію, од.	654	104	67	332	306	76

На рис. 2.4 відображено частку продукції машинобудування в загальному обсязі реалізованої продукції промисловості Вінницької області, з якої видно, що в загальному обсязі промислової продукції частка продукції машинобудування з 2017 р. має динаміку зростання.

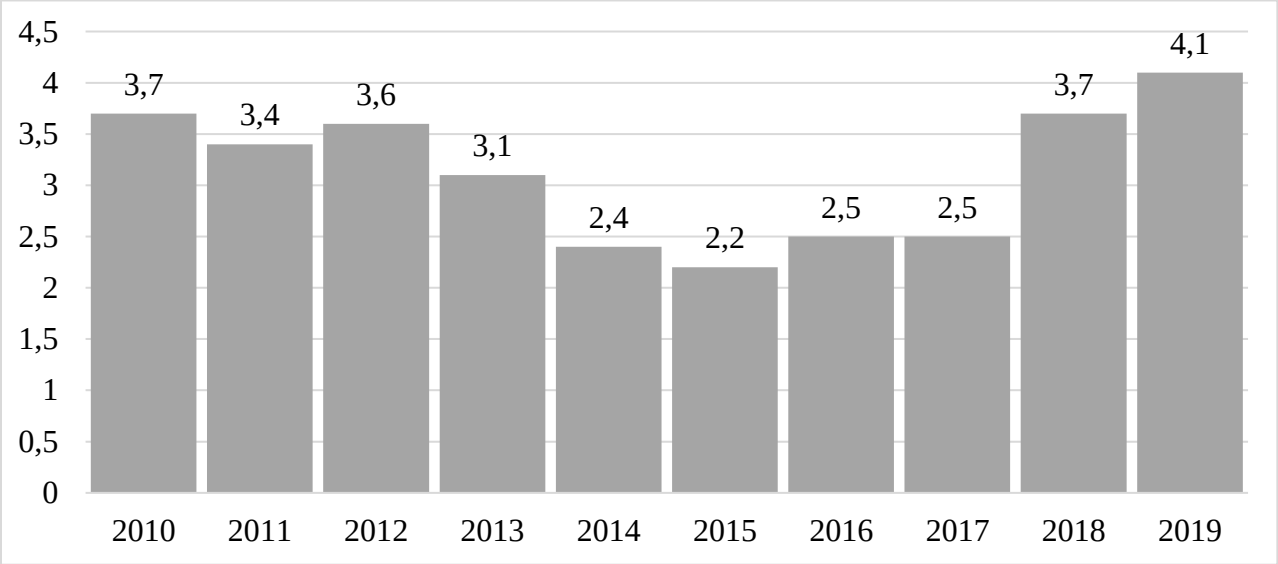

Рисунок 2.4 – Частка машинобудування в загальному обсязі реалізованої продукції Вінницької області, % (складено за [31])

З рис. 2.4 видно, що частка машинобудування в загальному обсязі реалізованої продукції Вінницької області протягом 2012-2015р. мала негативну динаміку зменшення з 3,6% обсягу реалізованої продукції в загальному обсязі реалізованої продукції до 2,2%. Протягом 2016-2017рр. частка машинобудування в загальному обсязі реалізованої продукції Вінницької області складала 2,5%, а протягом 2017-2019рр. – мала динаміку зростання.

Таким чином, аналіз стану та перспектив розвитку підприємств машинобудівної галузі показав, що машинобудівна галузь відчула вплив кризових явищ, які призвели до значного скорочення випуску деяких видів продукції, погіршення економічних зв'язків. Розвиток машинобудівних підприємств дозволить Україні покращити технологічну структуру і наблизити її до світових вимог.

2.2 Загальна характеристика ПрАТ «Маяк»

Приватне акціонерне товариство «Вінницький завод «Маяк» засновано шляхом перетворення державного підприємства «Вінницький завод «Вінницький завод «Маяк» у ВАТ «Вінницький завод «Маяк» відповідно до Указу Президента України від 15.06.93 р. №210/93 «Про корпоратизацію підприємств» та «Положення про порядок корпоратизації» затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 05.07.93 р. № 508. З 29.04.2011 р. Відкрите акціонерне товариство «Вінницький завод «Маяк» перетворене на Публічне акціонерне товариство «Вінницький завод «Маяк».

Метою діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» є здійснення господарської діяльності з метою громадських задоволення потреб в його продукції, підвищення якості та зниження собівартості, вирішення соціальних потреб трудового колективу підприємства, розширення різних видів послуг членам свого товариства та населенню.

Предметом діяльності Товариства є виробництво товарів та надання послуг, а також комерційна та інша підприємницька діяльність, у тому числі зовнішньоекономічна, з метою одержання відповідного прибутку.

Основним видом діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» є виробництво електричних побутових приладів.

ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» складається з головного підприємства та 7 дочірніх підприємств. Очолює ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» голова правління, якому підпорядковані:

1. Адміністрація головного підприємства.

2. Директора дочірніх підприємств.

Згідно рішення загальних зборів на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» створено 5 дочірніх підприємств. ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» здійснило внески у статутні фонди вищеназваних підприємств основними засобами для створення цілісного майнового комплексу в обмін на корпоративні права.

Дочірнє підприємство «Теплокомуненерго «Вінницький завод «Маяк» виробляє та продає тепло на внутрішньому ринку.

Дочірнє підприємство зовнішньоекономічна фірма «Вінницький завод «Маяк» здійснює експортно-імпортні торгівельні операції та здійснює маркетингові дослідження. Фірма продає продукцію товариства в країни ближнього та дальнього зарубіжжя, а також закуповує комплектуючі для її виробництва.

Дочірнє підприємство «Автомобіліст-Маяк» надає транспортні послуги, виконує ремонт та утримання транспортних засобів. Місцезнаходження – м. Вінниця.

Дочірнє підприємство «ЖЕК Маяк» надає комунальні послуги населенню.

Чисельність працюючих на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2019 р. – 571 чол. Фонд оплати праці на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» склав 72759,4 тис. грн., що на 13811,9 тис. грн. більше порівняно із 2018р. Зростання фонду оплати праці спричинене збільшенням мінімальної ставки заробітної плати.

Кадрова програма ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» спрямована на постійне підвищення рівня кваліфікації її працівників.

Програми розвитку персоналу включають як відвідування спеціалізованих виставок, семінарів, так і спеціальні курси підвищення кваліфікації. Робітники усіх робочих професій проходять на підприємстві стажування, за кожним прийнятим на роботу працівником наказом по підприємству закріплюється досвідчений робітник з вищою кваліфікацією. Після стажування та атестації робітники допускаються до самостійної праці.

ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» здійснює діяльність за такими напрямками [32]:

- проектування, виробництво та продаж побутових електроприладів та іншого електричного устаткування;

- проектування, виробництво та продаж машинобудівельної продукції, інших машин і устаткування загального призначення;

- розробка, виробництво та продаж радіаторів і котлів центрального опалення та інших приладів опалення;

- закупівля, продаж, оренда і здача в оренду будівель, приміщень, обладнання та іншого нерухомого майна;

- розробка, виробництво та продаж машин і устаткування для сільського господарства;

- проектування, виробництво та продаж радіоелектронної продукції;

- виконання науково-вишукувальних, науково-дослідних та проектних робіт;

- виробництво, монтаж, наладка і експлуатація технічних засобів та програм;

- розробка, виготовлення та реєстрація сільськогосподарського обладнання та апаратури;

- розробка, випуск та реалізація продукції, товарів народного споживання;

- рекламна і видавнича діяльність;

- консультативні та інформаційні послуги;

- торгово-посередницька та комерційна діяльність;

- підготовка і підвищення кваліфікації кадрів;

- здійснення експортно-імпортних операцій;

- організація розробок, виробництво, реалізація та сервісне обслуговування засобів інформаційної та іншої техніки;

- монтаж, шеф-монтаж, пусконалагоджувальні роботи, лізинг технологічних ліній та устаткування;

- ремонт, відновлення, сервісне обслуговування, прокат (лізинг) обладнання з наступною його реалізацією;

- виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства.

- постачання пари, гарячої води та кондиційованого повітря;

- інші види діяльності, незаборонені чинним законодавством.

Продукція постачається до Білорусії, Прибалтики, Молдови.

Органами управління Товариства є:

- Загальні збори;
- Наглядова рада;
- Правління;
- Ревізійна комісія.

Загальні збори є вищим органом Товариства. Загальні збори можуть вирішувати будь-які питання діяльності акціонерного товариства. У загальних зборах Товариства можуть брати участь особи, включені до переліку акціонерів, які мають право на таку участь, або їх представники. На загальних зборах за запрошенням особи, яка скликає загальні збори, також можуть бути присутні: представник аудитора ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» та посадові особи Товариства незалежно від володіння ними акціями, представник органу, який відповідно до статуту представляє права та інтереси трудового колективу.

Наглядова рада Товариства є органом, що здійснює захист прав акціонерів Товариства, і в межах компетенції, визначеної цим статутом та Законом України «Про акціонерні товариства», контролює та регулює діяльність виконавчого органу.

Наглядова рада складається з п’яти членів. Кількісний склад наглядової ради встановлюється загальними зборами акціонерів Товариства.

Виконавчий орган ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» здійснює управління поточною діяльністю Товариства. До компетенції виконавчого органу належить вирішення всіх питань, пов’язаних з керівництвом поточною діяльністю Товариства, крім питань, що належать до виключної компетенції загальних зборів та наглядової ради. Голову та членів виконавчого органу Товариства обирає наглядова рада.

Посадовими особами ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» є Голова та члени Наглядової ради, Голова та члени Правління, Голова та члени Ревізійної комісії, корпоративний секретар. У зв'язку з тим, що підприємство працює в галузі машинобудування промисловості, яка значно відстає від таких розвинутих країн

як Японія, Німеччина, Америка, має місце необхідність впровадження нових технологій, направлених на виготовлення конкурентоспроможної продукції.

Сировинна база для виробництва знаходиться в Україні. Серед вітчизняних постачальників, які займають більше 10 відсотків в загальному обсязі постачання є: «Егаско», «Торгтехніка ПАК», «Метсервіс», ТОВ «Лаковер», ТОВ «Метінвест-СМЦ».

З метою підвищення конкурентоспроможності своєї продукції, ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в останній час перейшло на комплектуючі імпортного виробництва. Основні країни постачальники комплектуючих: Китай, Німеччина, Італія, Угорщина, Польща. Підприємство залежне від сезонних змін. Виробництво та реалізація продукції збільшується в осінньо-зимовий період. Її збут припадає на жовтень-лютий, на період холодів.

На сьогодні продукція ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за своїми показникам та зовнішньому вигляду наближається до продукції провідних європейських фірм.

Для ефективного використання виробничих та службових приміщень та для поповнення обігових коштів, підприємство здає в оренду вільні приміщення.

За 2018 р. дохід від оренди склав 7923 тис. грн. Основні орендарі:

- ТОВ «Алергоцентр КПП»;
- ПП «Алеопак»;
- ТОВ «Автоцентр Поділля»;
- ТОВ «Промавтоматика Вінниця»;
- ТОВ «Антарес-сталь групп»;
- ТОВ «Вінницябуд».

Товариством освоєно і випускається 45 видів продукції з торговою маркою «Термія», серед яких електроконвектори, електроплитки, електрокотли, агрегати повітряного опалювання, теплові завіси, маслянонаповнені радіатори, інфрачервоні обігрівачі, радіатори для систем стаціонарного опалення, тощо. Вироби з маркою «Термія» мають сертифікати на відповідність стандартам

безпеки в Україні, країнах СНД та Євросоюзу, а також відповідають міжнародним стандартам якості.

2.3 Оцінка фінансового стану підприємства за 2017-2019 рр.

Негативні наслідки некерованих структурних змін при загальному зменшенні обсягів виробництва призвели до зростання питомої ваги паливно-сировинних галузей, і навпаки, до різкого зменшення продукції наукоємних галузей, серед яких перша - машинобудування. Неефективне використання ресурсного потенціалу, структурні диспропорції та висока енергоємність виробництва призвели до погіршення стану машинобудування.

В першу чергу проведемо аналіз фінансового стану ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр. використовуючи фінансову звітність підприємства, наведену в додатку Б. Оскільки фінансовий стан підприємства характеризується абсолютними та відносними показниками, в першу чергу проаналізуємо абсолютні показники діяльності підприємства, наведені в таблиці 2.2. З таблиці 2.1 видно, що в цілому фінансовий стан підприємства покращився, оскільки відбулось зменшення загальної вартості майна підприємства та зростання показників, які характеризують фінансові результати діяльності. Загальна вартість майна ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2019р. склала 218364 тис. грн., що на 18,67% більше порівняно з 2017р. та на 9,22% більше порівняно з 2018р.

Власний капітал ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2019р. склав 110638 тис. грн., що на 0,47% менше порівняно із 2017р., проте на 1,54% більше порівняно із 2018р. Залучений капітал підприємства склав в 2019р. 107726 тис. грн., що на 47,87% більше порівняно із 2017р. та на 18,43% – порівняно із 2018р.

Майно підприємства знаходилось в оборотних та необоротних активах, які мали різну динаміку зміни: оборотні активи зростали при одночасному зменшенні необоротних (рис. 2.5).

Таблиця 2.2 – Абсолютні показники, які характеризують майновий та фінансовий стан ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр., тис грн

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Зміна значень 2019р. порівняно із 2017р.		Зміна значень 2019р. порівняно із 2018р.	
				Абсо-лютна	Темп при-росту, %	Абсо-лютна	Темп при-росту,%
Загальна вартість майна	184010,50	199929,50	218364,00	34353,50	18,67	18434,50	9,22
Власний капітал	111158	108964	110638	-520,00	-0,47	1674,00	1,54
Залучений капітал	72852,5	90965,5	107726	34873,50	47,87	16760,50	18,43
Оборотні активи	143329,5	157775,5	177938	34608,50	24,15	20162,50	12,78
Необоротні активи	40681	42154	40426	-255,00	-0,63	-1728,00	-4,10
Чистий дохід	311 874,0	382 858,0	367 260,0	55386,00	17,76	-15598,0	-4,07
Собівартість реалізованої продукції	292 471,0	341 571,0	303 564,0	11093,00	3,79	-38007,0	-11,13
Валовий прибуток	19403,0	41287,0	63696,0	44293,00	228,28	22409,00	54,28
Фінансовий результат від операційної діяльності	10429,0	5284,0	24882,0	14453,00	138,58	19598,00	370,89
Фінансовий результат до оподаткування	10429,0	5284,0	24 882,0	3767,00	37,94	15277,00	966,29
Чистий прибуток	4 818,0	-5 063,0	12 548,0	7730,00	160,44	17611,00	347,84

З рис. 2.2 видно, що оборотні активи підприємства суттєво перевищують необоротні. В 2019р. загальна вартість оборотних активів ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» склала 177938 тис. грн., що на 24,15% більше порівняно із 2017р. та на 12,78% – порівняно із 2018р. Зростання оборотних активів відбулось за рахунок зростання запасів.

Необоротні активи протягом 2017-2019рр. мали динаміку зменшення. В 2019р. середньорічна вартість необоротних активів склала 40426 тис. грн, що на

0,63% менше порівняно із 2017р. та на 4,1% менше порівняно із 2018р. Зменшення необоротних активів спричинене зменшенням середньорічної вартості основних засобів, що є негативною динамікою.

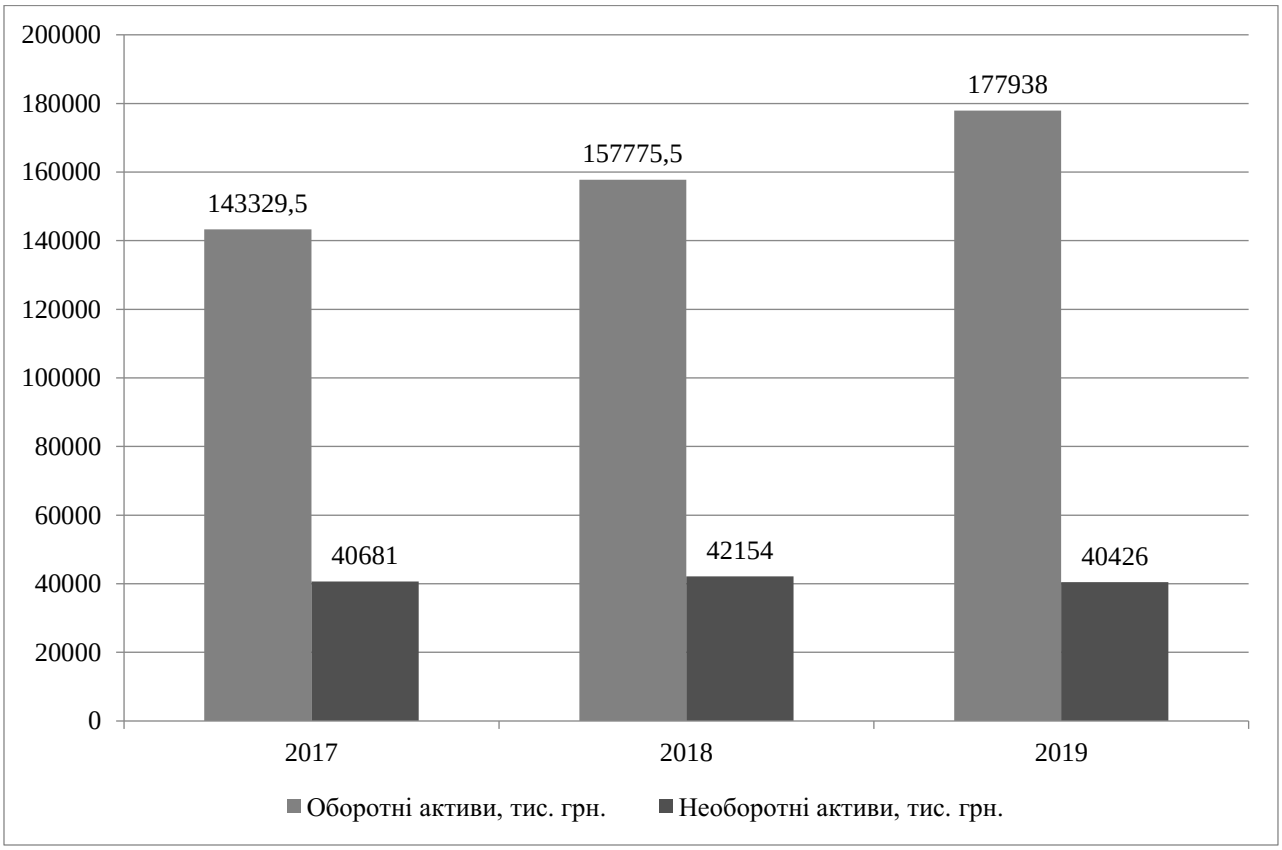

Рисунок 2.5 – Динаміка складу майна ПрАТ «Вінницький завод Маяк» за 2017-2019 рр.

З рис. 2.6 видно, що на ПрАТ «Вінницький завод Маяк» спостерігається покращення фінансових результатів, що є позитивною динамікою. Валовий прибуток ПрАТ «Вінницький завод Маяк» протягом 2017-2019рр. мав стійку динаміку зростання. В 2019р. валовий прибуток виріс на 228,28% порівняно із 2017р. та на 54,28% – порівняно із 2018р.

Прибуток від операційної діяльності ПрАТ «Вінницький завод Маяк» в 2019р. склав 24882 тис. грн., що на 138,58% більше порівняно із 2019р. та на 370,89% – порівняно із 2018р.

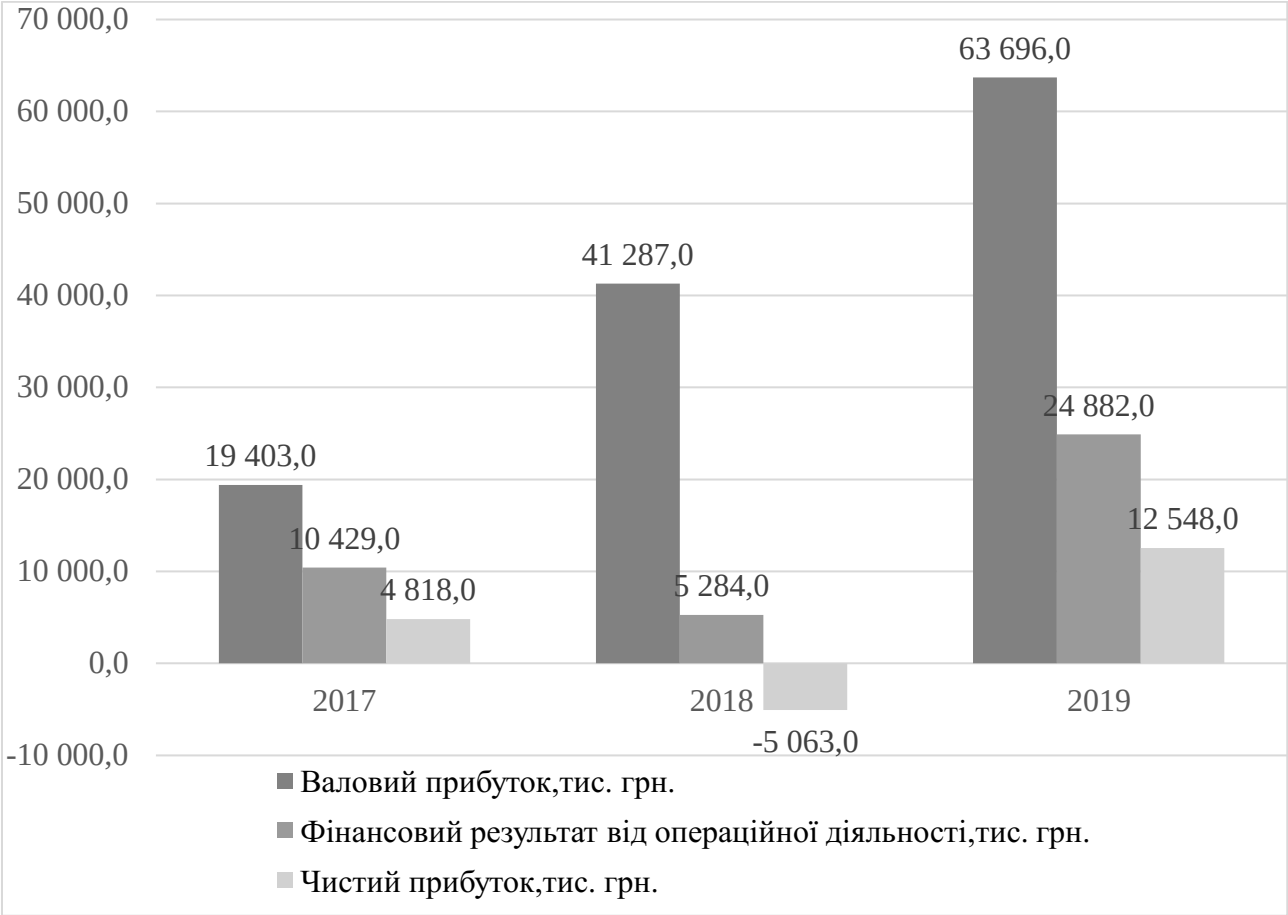

Рисунок 2.6 – Динаміка фінансових результатів ПрАТ «Вінницький завод Маяк» за 2017-2019 рр.

Чистий прибуток ПрАТ «Вінницький завод Маяк» в 2019р. становив 12548 тис. грн., що на 160,44% менше порівняно із 2017р. та на 347,84% – порівняно із 2018р.

Таким чином, на ПрАТ «Вінницький завод Маяк» відбулось покращення політики управління фінансовими результатами.

Оцінимо фінансовий стан ПрАТ «Вінницький завод Маяк» за відносними показниками діяльності. З цією метою розрахуємо показники, які характеризують рівень ліквідності підприємства.

За формулою (2.1) розрахуємо коефіцієнт покриття ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», який характеризує частку поточних зобов’язань підприємства, що можуть бути погашені за рахунок оборотних активів, за 2017-2019 рр. [11]:

$$К_п = \frac{ОА}{ПЗ}, \quad (2.1)$$

де ОА – оборотні активи; ПЗ – поточні зобов'язання.

2017 р.: Кп = $\frac{143329,5}{72536} = 1,98;$

2018 р.: Кп = $\frac{157775,5}{90965,5} = 1,73;$

2019 р.: Кп = $\frac{177938}{82226} = 2,16.$

За формулою (2.2) розрахуємо коефіцієнт швидкої ліквідності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», який показує частку поточних зобов’язань, що можуть бути погашені за рахунок коштів у розрахунках за формулою [11]:

$$Кл_{шв} = \frac{ОА - З}{ПЗ}, \quad (2.2)$$

де З – величина запасів.

2017 р.: $Кл_{шв} = \frac{143329,5 - 41868,5}{72536} = 1,4;$

2018 р.: $Кл_{шв} = \frac{157775,5 - 58017}{90965,5} = 1,10;$

2019 р.: $Кл_{шв} = \frac{177938 - 8526}{82226} = 1,13.$

За формулою (2.2) розрахуємо показник абсолютної ліквідності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», який показує частку поточних зобов’язань, що можуть бути погашені за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів [11]:

$$Кл_{абс} = \frac{ГК + ПФІ}{ПЗ}, \quad (2.3)$$

де ГК – грошові кошти та їх еквіваленти; ПФІ – поточні фінансові інвестиції.

2017 р.: $Кл_{абс} = \frac{32343}{72536} = 0,45;$

2018 р.: $Кл_{абс} = \frac{27395,5}{90965,5} = 0,3;$

2019 р.: $Кл_{абс} = \frac{17455}{82226} = 0,21.$

Проаналізуємо рівень рентабельності та ділової активності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр.

Розрахуємо коефіцієнт рентабельності продажу «Вінницький завод ПрАТ «Маяк» за 2017-2019 рр. за формулою (2.4) [11]:

$$Р_{прод} = \frac{ЧП}{ЧД} \times 100\%. \quad (2.4)$$

2017р.: $Р_{прод} = \frac{4818}{311874} \times 100\% = 1,54$ (відсотків);

2018р.: $Р_{прод} = \frac{-5063}{382858} \times 100\% = -1,32$ (відсотків);

2019р.: $Р_{прод} = \frac{12548}{367260} \times 100\% = 3,42$ (відсотків).

Розрахуємо коефіцієнт рентабельності операційної діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр. за формулою (2.5) [11]:

$$Р_{оп} = \frac{ФРОД}{С+АВ+ВЗ+ІОВ} \times 100\%. \quad (2.5)$$

де ФРОД – фінансовий результат від операційної діяльності; С – собівартість реалізованої продукції; АВ – адміністративні витрати; ВЗ – витрати на збут; ІОВ – інші операційні витрати.

2017р.: $Р_{оп} = \frac{10429}{292471+21700+9929+16896} \times 100\% = 3,06$ (відсотків);

2018р.: $Р_{оп} = \frac{5284}{341571+22281+9721+20556} \times 100\% = 1,34$ (відсотків);

2019р.: $Р_{оп} = \frac{24882}{341571+23441+11155+22061} \times 100\% = 6,91$ (відсотків).

Розрахуємо коефіцієнт рентабельності господарської діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр. за формулою (2.6) [11]:

$$Р_{госп} = \frac{ЧФР}{С+АВ+ВЗ+ІОВ+ФВ+ВК+ІВ} \times 100\%. \qquad (2.6)$$

де ЧФР – чистий фінансовий результат; ФВ – фінансові витрати; ВК – витрати від участі в капіталі; ІВ – інші витрати.

2017р.: $Р_{госп} = \frac{4818}{292471+21700+9929+16896+2116+860} \times 100\% = 1,4$ (%);

2018р.: $Р_{госп} = \frac{-5063}{341571+22281+9721+20556+2807+7246} \times 100\% = -1,25$ (%);

2019р.: $Р_{госп} = \frac{12548}{341571+23441+11155+22061+9896+1562} \times 100\% = 3,38$ (%).

За формулою (2.7) розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр. [11]:

$$К_{оОА} = \frac{ЧД}{ОА}. \quad (2.7)$$

2017 р. : $К_{оОА} = \frac{311874}{143329,5} = 2,18$ (оборотів);

2018 р. : $К_{оОА} = \frac{382858}{157775,5} = 2,43$ (оборотів);

2019 р. : $К_{оОА} = \frac{367260}{177938} = 2,06$ (оборотів).

За формулою (2.8) розрахуємо коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр. [11]:

$$Ко_{ДЗ} = \frac{ЧД}{ДЗ}, \quad (2.8)$$

де ДЗ – середньорічна дебіторська заборгованість підприємства.

2017 р. : $К_{оДЗ} = \frac{311874}{43930,5 + 5538,5 + 699 + 0,5 + 5170,5 + 5189} = 5,15$ (оборотів);

2018 р. : $К_{оДЗ} = \frac{382858}{41971,5+6636+716+0,5+7334+4803,5} = 6,23$ (оборотів);

2019 р. : $К_{оДЗ} = \frac{367260}{52039+5656,5+1221,5+5303+886,5} = 5,64$ (оборотів).

За формулою (2.8) розрахуємо коефіцієнт тривалості обороту дебіторської заборгованості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр. [11]:

$$Тоб_{ДЗ} = \frac{360}{Ко_{ДЗ}}. \quad (2.9)$$

2017 р. : $Т_{обДЗ} = \frac{360}{5,15} = 69,87$ (днів);

2018 р. : $Т_{обДЗ} = \frac{360}{6,23} = 57,79$ (днів);

2019 р. : $Т_{обДЗ} = \frac{360}{5,64} = 63,82$ (днів).

За формулою (2.10) розрахуємо коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр. [11]:

$$Ко_{КЗ} = \frac{ЧД}{КЗ}, \qquad (2.10)$$

де КЗ – середньорічна кредиторська заборгованість підприємства.

2017 р.:$К_{оКЗ} = \frac{311874}{52828,5 + 5350,5 + 2426 + 803 + 3397 + 2268 + 28} = 4,65$ (оборотів);

2018 р.:$К_{оКЗ} = \frac{382858}{67095+4789+1929+1015,5+4483+3377,5+202} = 4,62$ (оборотів);

2019 р.:$К_{оКЗ} = \frac{367260}{59486,5+2884+691+1416+6113+2914+1234} = 4,91$ (оборотів).

За формулою (2.11) розрахуємо коефіцієнт тривалості обороту кредиторської заборгованості ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр. за формулою [11]:

$$Тоб_{КЗ} = \frac{360}{Ко_{КЗ}}. \qquad (2.11)$$

2017 р. : $Т_{обКЗ} = \frac{360}{4,65} = 77,50$ (днів);

2018 р. : $Т_{обКЗ} = \frac{360}{4,62} = 77,99$ (днів);

2019 р. : $Т_{обКЗ} = \frac{360}{4,91} = 73,30$ (днів).

Таблиця 2.3 – Відносні показники фінансового стану ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр.

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Зміна значень 2019 р. порівняно із 2017 р.		Зміна значень 2019 р. порівняно із 2018 р.	
				Абсо-лютна	Темп при-росту, %	Абсо-лютна	Темп при-росту,%
Коефіцієнт покриття	1,98	1,73	2,16	0,19	9,52	0,43	24,77
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,40	1,10	1,13	-0,23	-16,92	0,03	2,93
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,45	0,30	0,21	-0,23	-52,39	-0,09	-29,51
Коефіцієнт рентабельності продажу,%	1,54	-1,32	3,42	1,87	121,16	4,74	358,36
Коефіцієнт операційної діяльності, ,%	3,06	1,34	6,91	3,85	125,85	5,57	415,22
Коефіцієнт рентабельності господарської діяльності, %	1,40	-1,25	3,38	1,98	141,03	4,63	370,18
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2,18	2,43	2,06	-0,11	-5,14	-0,36	-14,94
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	5,41	6,23	5,64	0,23	4,20	-0,59	-9,45
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, днів	66,50	57,79	63,82	-2,68	-4,03	6,03	10,43
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	4,65	4,62	4,91	0,27	5,73	0,30	6,40
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, днів	77,50	77,99	73,30	-4,20	-5,42	-4,69	-6,01

З таблиці 2.3 видно, що ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» має задовільний фінансовий стан за показниками ліквідності, оскільки показники ліквідності відповідають рекомендованим значенням. З рис. 2.7 видно, що коефіцієнт покриття в 2019р. склав 2,16, тобто для покриття кожної гривні поточних зобов'язань ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» мало 2,16 гривні оборотних активів, що на 9,52% більше порівняно з 2017р. та на 24,77% більше порівняно з 2018р.

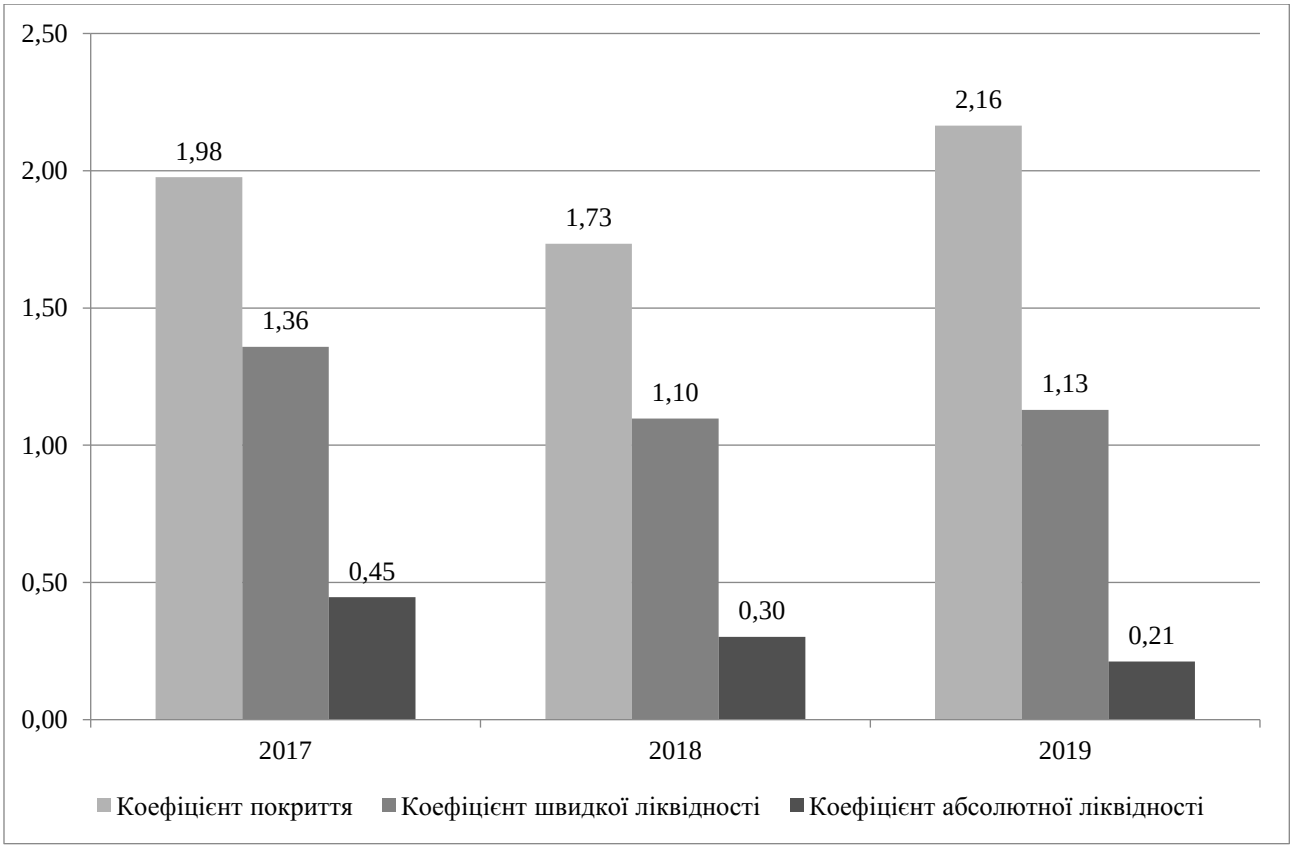

Рисунок 2.7 – Аналіз ліквідності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр.

Значення коефіцієнта швидкої ліквідності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2019р. зросло порівняно із 2017-2018рр. В 2019р. коефіцієнта швидкої ліквідності склало 1,13, що на 16,92% менше порівняно із 2017р., проте на 2,93% більше порівняно з 2018р.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2019р. порівняно із 2017-2018рр. мав негативну динаміку зменшення. В 2019р.

цей показник склав 0,21, що на 52,39% менше порівняно із 2017р. та на 29,51% менше порівняно з 2018р. Разом з тим, значення показника відповідає рекомендованому.

Отже, ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» варто вжити заходів щодо стабілізації рівня ліквідності та недопущення подальшого зменшення показників.

З рисунка 2.8 видно, що підвищилась ефективність витрат підприємства і за показниками рентабельності.

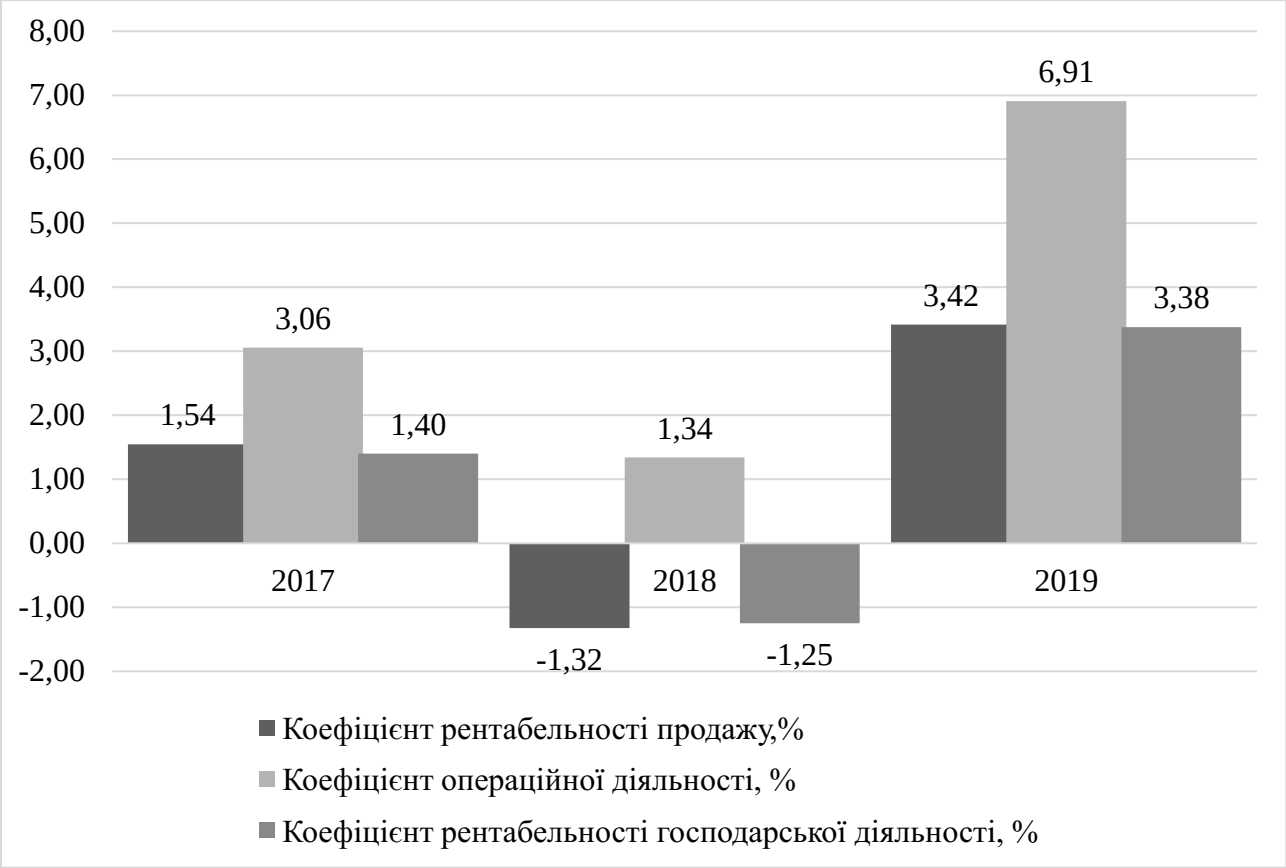

Рисунок 2.8 – Аналіз рентабельності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр., відсотків

Коефіцієнт рентабельності продажу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2019 р. склав 3,42%, тобто з кожної гривні, отриманої в якості чистого доходу, підприємство отримувало 3,42 копійки прибутку, що на 121,16% більше порівняно із 2017р. та більш як в 3 рази порівняно із 2018р.

В 2019р. зросла ефективність використання операційних витрат, про що свідчить зростання показника рентабельності операційної діяльності. Якщо в 2017р. з гривні операційних витрат ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» отримувало 3,06 коп. прибутку від операційної діяльності, то в 2018р. – лише 1,34 копійки прибутку від операційної діяльності, а в 2019р. – 6,91 копійок прибутку від операційної діяльності. Таким чином, в 2019р. зростання рентабельності операційної діяльності склало 125,85% порівняно з 2017р. та 415,22% – порівняно із 2018р.

За показником рентабельності господарської діяльності, видно, що в 2019р. зросла ефективність використання усіх витрат. В 2017р. з гривні усіх витрат ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» отримувало 1,4 коп. чистого прибутку, то в 2018р. –1,34 копійки чистого збитку, а в 2019р. – 3,38 копійок чистого прибутку. Таким чином, в 2019р. зростання рентабельності господарської діяльності склало 141,03% порівняно з 2017р. та 370,18% – порівняно із 2018р.

З рисунка 2.9 видно, що знизилась ефективність витрат підприємства і за показниками рентабельності.

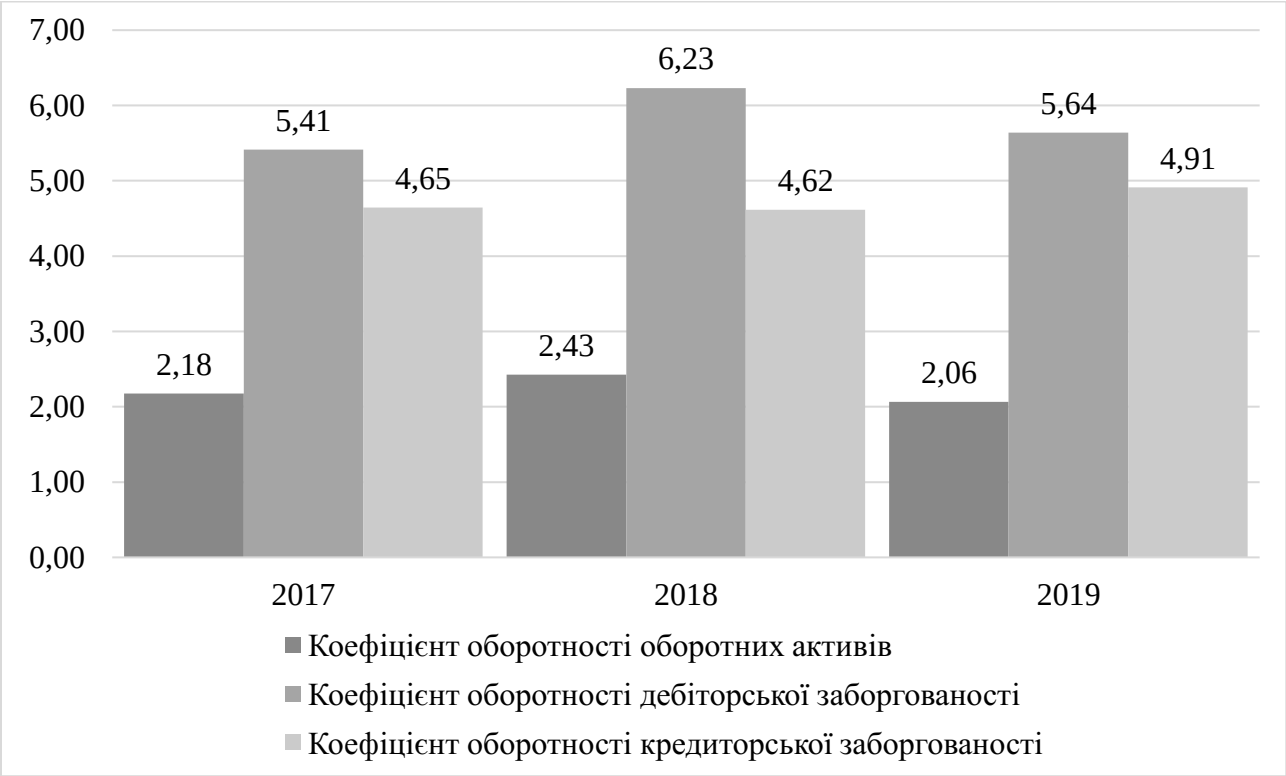

Рисунок 2.9 – Аналіз оборотності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр.

В 2019р. коефіцієнт оборотності оборотних активів склав 2,06 оборотів, тобто з кожної гривні, вкладеної в оборотні активи, ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» отримувало 2,06 гривень чистого доходу. Значення показника на 5,14% менше порівняно з 2017р. та на 14,94% менше порівняно з 2019р.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості в 2019р. склав 5,64 обороти, тобто з кожної гривні, що знаходилась в дебіторській заборгованості, ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» отримувало 5,64 гривень чистого доходу. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості в 2019р. зріс порівняно із 2017р. на 4,2%, проте зменшився на 9,45% порівняно із 2018р.

Позитивним є, як видно з рис. 2.9, постійне зростання коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості в 2019р. склав 4,91 оборот, тобто з кожної гривні, що знаходилась в кредиторській заборгованості, ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» отримувало 4,91 гривень чистого доходу. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості в 2019р. зріс порівняно із 2017р. на 5,73%, та на 6,4% порівняно із 2018р.

Якщо порівнювати темпи погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей, то можна помітити, що вони є взаємоузгодженими, що свідчить про ефективне управління заборгованістю на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк».

Дебіторська заборгованість ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2019р. погашалась в середньому впродовж 63,82 днів, а кредиторська – 73,3 днів. Позитивним є поступове скорочення терміну погашення кредиторської заборгованості.

Таким чином, аналіз фінансового стану ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019рр. показав, що підприємство отримує прибуток, є ліквідним. Разом з тим, підприємству варто вжити заходів щодо підвищення ефективності використання витрат та підвищення рівня ділової активності.

2.4 Аналіз стану управління формуванням капіталу ПрАТ «Маяк» за 2017-2019 рр.

Проаналізуємо стан управління формуванням капіталу ПрАТ «Маяк» за 2017-2019 рр. З цією метою оцінимо склад, структуру та динаміку зміни капіталу ПрАТ «Маяк» за 2017-2019 рр.

З таблиці 2.4 видно, що загальна величина капіталу в 2019р. зросла на 18,67% порівняно з 2017р. та на 9,22% порівняно з 2018р. Зростання капіталу відбувалось за рахунок як власного, так і залученого капіталу. Власний капітал ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2019р. склав 110638 тис. грн, що становило 50,67% усієї величини капіталу. Власний капітал ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2019р. зменшився на 0,47% порівняно з 2017р. та зріс на 1,54% порівняно з 2018р. Питома вага власного капіталу протягом 2017-2019рр. мала динаміку зменшення: з 60,41% в 2017р. до 50,67% в 2019р. Це пов’язане із тим, що залучений капітал підприємства зростав швидшими темпами порівняно із власним капіталом.

Найбільшу питому вагу в загальній вартості капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» складав нерозподілений прибуток. Питома вага нерозподіленого прибутку склала в 2019р. 41,62%, що на 7,55% менше порівняно із 2017р. та на 3,38% менше –порівняно із 2018р. В цілому нерозподілений прибуток склав 90877 тис. грн, що на 0,44% більше порівняно із 2017р. та на 1,02% більше – порівняно із 2018р. Капітал в дооцінках протягом 2017-2019р. склав 13032 тис. грн. Разом з тим, питома вага цієї складової власного капіталу мала динамку зменшення: в 2019р. капітал в дооцінках складав 5,97% усього капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк», що на 1,11% менше порівняно із 2017р. та на 0,55% менше – порівняно із 2018р. В 2019р. на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» суттєво зріс зареєстрований капітал, який склав 2692 тис. грн, що більш як в 16 разів більше порівняно із 2017-2018рр. Резервний капітал ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2019р. склав 1982 тис. грн, що на 38,12% більше порівняно із 2017р. та на 6,47% більше порівняно із 2018р.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу, структури та динаміки капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр.

Пасив	2017 р.		2018 р.		2019 р.		Зміна значень 2019 р. порівняно з			
							2017 р.		2018 р.	
	Тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	Питома вага, %	Питома вага, %	Зміна питомої ваги, %	Питома вага, %	Зміна питомої ваги, %
Загальна величина капіталу	184010,5	100	199929,5	100	218364	100	18,67	0	9,22	0
З нього Власний капітал	111158	60,41	108964	54,50	110638	50,67	-0,47	-9,74	1,54	-3,83
в тому числі: Зареєстрований капітал	150,00	0,08	150,00	0,08	2692,00	1,23	1694,67	1,15	1694,67	1,16
Капітал у дооцінках	13032,00	7,08	13032,00	6,52	13032,00	5,97	0,00	-1,11	0,00	-0,55
Додатковий капітал	6062,50	3,29	3958,00	1,98	2055,00	0,94	-66,10	-2,35	-48,08	-1,04
Резервний капітал	1435,00	0,78	1861,50	0,93	1982,00	0,91	38,12	0,13	6,47	-0,02
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	90478,50	49,17	89962,50	45,00	90877,00	41,62	0,44	-7,55	1,02	-3,38
Залучений капітал	73212,50	39,79	91282,00	45,66	107726,0	49,33	47,14	9,55	18,01	3,68
з нього Довгострокові зобов’язання та забезпечення	676,50	0,37	316,50	0,16	25500,00	11,68	3669,40	11,31	7956,87	11,52
в тому числі: Довгострокові кредити банків	676,50	0,37	316,50	0,16	25500,00	11,68	3669,40	11,31	7956,87	11,52
Поточні зобов'язання та забезпечення	72536,00	39,42	90965,50	45,50	82226,00	37,66	13,36	-1,76	-9,61	-7,84
в тому числі: короткострокові кредити банків	1362,50	0,74	1362,50	0,68	0,00	0,00	-100,00	-0,74	-100,00	-0,68
Поточна кредиторська заборгованість:										
за товари, роботи, послуги	52828,50	28,71	67095,00	33,56	59486,50	27,24	12,60	-1,47	-11,34	-6,32
за розрахунками з бюджетом	5350,50	2,91	4789,00	2,40	2884,00	1,32	-46,10	-1,59	-39,78	-1,07
за розрахунками зі страхування	803,00	0,44	1015,50	0,51	1416,00	0,65	76,34	0,21	39,44	0,14
за розрахунками з оплати праці	3397,00	1,85	4483,00	2,24	6113,00	2,80	79,95	0,95	36,36	0,56
за одержаними авансами	2268,00	1,23	3377,50	1,69	2914,00	1,33	28,48	0,10	-13,72	-0,35
із внутрішніх розрахунків	28,00	0,02	202,00	0,10	1234,00	0,57	4307,14	0,55	510,89	0,46
Поточні забезпечення	40,00	0,02	52,50	0,03	43,00	0,02	7,50	0,00	-18,10	-0,01
Інші поточні зобов’язання	6458,50	3,51	8588,50	4,30	8135,50	3,73	25,97	0,22	-5,27	-0,57

Якщо аналізувати залучений капітал, то видно, що на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» протягом 2017-2019 рр. він мав динаміку зростання як в абсолютному значенні, так і в питомій вазі усього капіталу. В 2019р. залучений капітал ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» склав 107726 тис. грн, що на 47,14% більше порівняно із 2017р. та на 18,01% – порівняно із 2018р.

Питома вага залученого капіталу в 2019р. склала 49,33% усього капіталу, що на 9,55% більше порівняно із 2017р. та на 3,68% більше порівняно із 2018р.

Довгострокові зобов'язання та забезпечення ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» протягом 2017-2019рр. складались з довгострокових кредитів банків. В 2019р. довгострокові зобов'язання ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» склали 25500 тис. грн, що більш як втричі більше порівняно із 2017р. та майже в 8 разів більше порівняно із 2018р.

Поточні зобов'язання та забезпечення ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2019р. склали 82226 тис. грн, що на 13,36% більше порівняно із 2017р. та на 9,61% менше порівняно із 2018р. В 2019р. питома вага цієї складової капіталу склала 37,66% усіх зобов'язань, що на 1,76% менше порівняно із 2017р. та на 7,84% менше порівняно із 2018р.

Найбільшу питому вагу в складі усього капіталу складала заборгованість за товари роботи та послуги. В 2019р. ця складова становила 27,24% усього капіталу, що на 1,47% менше порівняно із 2017р. та на 6,32% менше порівняно із 2018р.

Незначну питому вагу складали інші поточні зобов'язання, частка яких у сьому капіталі ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2019р. склала 3,73%, що на 0,22% більше порівняно із 2017р. та на 0,57% менше порівняно із 2018р.

Інші зобов'язання складали досить незначну частину. Отже, аналіз формування капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за оцінкою складу, структури та динаміки капіталу показав, що ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» варто вжити заходів щодо зростання частки власного капіталу в його загальній вартості.

Проаналізуємо ефективність формування капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за показниками фінансової стійкості та ефективності.

Розрахуємо коефіцієнт автономії ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (1.1):

2017 р.: $К_{авт} = \frac{111158}{184010,5} = 0,60$;

2018 р.: $К_{авт} = \frac{108964}{199929,5} = 0,55$;

2019 р.: $К_{авт} = \frac{110638}{218364} = 0,51$.

За формулою (1.2) розрахуємо мультиплікатор власного капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»:

2017 р.: $К_{мВК} = \frac{184010,5}{11158} = 1,66$;

2018 р.: $К_{мВК} = \frac{199929,5}{108964} = 1,83$;

2019 р.: $К_{мВК} = \frac{218364}{108964} = 1,97$.

За формулою (1.3) розрахуємо коефіцієнт концентрації залученого капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»:

2017 р.: $К_{концЗК} = \frac{72852,5}{184010,5} = 0,40$;

2018 р.: $К_{концЗК} = \frac{90965,5}{199929,5} = 0,45$;

2019 р.: $К_{концЗК} = \frac{107726}{218364} = 0,49$.

Розрахуємо коефіцієнт фінансового ризику ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (1.4):

2017 р.: $Кфр = \frac{72852,5}{111158} = 0,66$;

2018 р.: $Кфр = \frac{90965,5}{108964} = 0,83$;

2019 р.: $Кфр = \frac{107726}{110638} = 0,97$.

За формулою (1.5) розрахуємо коефіцієнт маневреності власного капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»:

2017 р.: $К_{манВК} = \frac{111158 - 40681}{111158} = 0,63$;

2018 р.: $К_{манВК} = \frac{108964 - 42154}{108964} = 0,61$;

2019 р.: $К_{манВК} = \frac{110638 - 40426}{110638} = 0,63$.

Розрахуємо коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (1.6):

2017 р.: $Кпа_{ВОК} = \frac{111158 - 40681}{143329,5} = 0,49$;

2018 р.: $Кпа_{ВОК} = \frac{108964 - 42154}{157775,5} = 0,42$;

2019 р.: $Кпа_{ВОК} = \frac{199929,5 - 42154}{157775,5} = 0,42$.

Розрахуємо коефіцієнт забезпеченості запасів власним оборотним

капіталом ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (1.7):

2017 р.: $Кзз_{ВОК} = \frac{111158 - 40681}{41868,5} = 1,68$;

2018 р.: $Кзз_{ВОК} = \frac{108964 - 42154}{58017} = 1,15$;

2019 р.: $Кзз_{ВОК} = \frac{199929,5 - 42154}{85126} = 0,82$.

Розрахуємо рентабельність капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (1.8):

2017 р.: $Р_К = \frac{4818}{184010,5} \times 100\% = 2,62$(відсотків);

2018 р.: $Р_К = \frac{-5063}{199929,5} = -2,53$(відсотків);

2019 р.: $Р_К = \frac{12548}{218364} = 5,75$(відсотків).

Розрахуємо рентабельність власного капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (1.9):

2017 р.: $Р_{ВК} = \frac{4818}{111158} \times 100\% = 4,33$(відсотків);

2018 р.: $Р_{ВК} = \frac{-5063}{108964} = -4,65$(відсотків);

2019 р.: $Р_{ВК} = \frac{12548}{110638} = 11,34$(відсотків).

Розрахуємо коефіцієнт рентабельності залученого капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (1.10):

2017 р.: $Р_{зк} = \frac{4818}{72852,5} \times 100\% = 6,61$(відсотків);

2018 р.: $Р_{зк} = \frac{-5063}{90965,5} = -5,57$(відсотків);

2019 р.: $Р_{зк} = \frac{12548}{107726} = 11,65$(відсотків).

Розрахуємо коефіцієнт оборотності капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (1.11):

2017 р.: $Коб_{к} = \frac{311874}{184010,5} = 1,69$(оборотів);

2018 р.: $Коб_{к} = \frac{382858}{199929,5} = 1,91$(оборотів);

2019 р.: $Коб_{к} = \frac{367260}{218364} = 1,68$(оборотів).

Розрахуємо коефіцієнт оборотності власного капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (1.12):

2017 р.: $Коб_{вк} = \frac{311874}{111158} = 2,81$(оборотів);

2018 р.: $Коб_{вк} = \frac{382858}{108964} = 3,51$(оборотів);

2019 р.: $Коб_{вк} = \frac{367260}{110638} = 3,32$(оборотів).

Розрахуємо коефіцієнт оборотності залученого капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за формулою (1.13):

$$2017\text{ р.: } Коб_{ЗК} = \frac{311874}{72852,5} = 4,28(\text{оборотів});$$

$$2018\text{ р.: } Коб_{ЗК} = \frac{382858}{90965,5} = 4,21(\text{оборотів});$$

$$2019\text{ р.: } Коб_{ЗК} = \frac{367260}{107726} = 3,41(\text{оборотів}).$$

Таблиця 2.5 – Показники, які характеризують стан управління формуванням капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр.

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Зміна значень 2019 р. порівняно із 2017 р.		Зміна значень 2019 р. порівняно із 2018 р.	
				Абсо-лютна	Темп при-росту, %	Абсо-лютна	Темп при-росту,%
Коефіцієнт автономії	0,60	0,55	0,51	-0,10	-16,13	-0,04	-7,04
Мультиплікатор власного капіталу	1,66	1,83	1,97	0,32	19,23	0,14	7,57
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,40	0,45	0,49	0,10	24,61	0,04	8,43
Коефіцієнт фінансового ризику	0,66	0,83	0,97	0,32	48,56	0,14	16,63
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,63	0,61	0,63	0,00	0,09	0,02	3,50
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними активами	0,49	0,42	0,39	-0,10	-19,75	-0,03	-6,82
Коефіцієнт рентабельності капіталу,%	2,62	-2,53	5,75	3,13	119,47	8,28	-326,91
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу,%	4,33	-4,65	11,34	7,01	161,66	15,99	-344,09
Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу,%	6,61	-5,57	11,65	5,03	76,13	17,21	-309,28
Коефіцієнт оборотності капіталу	1,69	1,91	1,68	-0,01	-0,77	-0,23	-12,17
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,81	3,51	3,32	0,51	18,31	-0,19	-5,53
Коефіцієнт оборотності залученого капіталу	4,28	4,21	3,41	-0,87	-20,36	-0,80	-19,00

З таблиці 2.5 видно, що на ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019 рр. здійснювалось недостатньо ефективне управління формуванням капіталу.

ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» є фінансово стійким з точки зору залежності від зовнішніх джерел фінансування та за здатністю самостійно фінансувати поточну діяльність. Разом з тим, фінансова стійкість має динаміку зниження.

З таблиці 2.5 видно, що відбулось зменшення коефіцієнта автономії, спричинене зростанням залученого капіталу за незначного зростання власного капіталу. В 2019р. на кожну гривню, вкладену в діяльність ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» 0,51 грн були власними коштами, що на 16,13% менше порівняно з 2017р. та на 7,04% – порівняно з 2018р., що є негативною динамікою.

Спостерігається зростання мультиплікатора власного капіталу. Цей показник в 2019р. склав 1,97, що на 19,23% більше порівняно із 2017р. та на 7,57% більше порівняно із 2018р.

Зменшення частки власного капіталу спричинило зростання частки залученого капталу. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу в 2019р. склав 0,49, що означає, що в 2019 р. на кожну гривню коштів, вкладених в діяльність ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» 0,49 грн є залученими. Значення показника в 2019р. зросло порівняно із 2017р. на 24,61% та порівняно із 2018р. на 8,43%.

Така динаміка спричинила зростання коефіцієнта фінансового ризику. З таблиці 2.5 видно, що в 2019р. на кожну гривню власного капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» залучало 0,97 залученого капіталу, тоді як в 2017р. – 0,66 гривні, а в 2018р. – 0,83 гривень.

Отже, ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» ефективно здійснює управління формуванням капіталу та не залежить від зовнішніх джерел і є фінансово стійким. Разом з тим, підприємству варто вжити заходів щодо підвищення рівня фінансової стійкості.

Як видно з таблиці. 2.5, ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» ефективно здійснює управління формуванням капіталу і за здатністю фінансувати поточну

діяльність за рахунок власного оборотного капіталу. Коефіцієнт маневреності власного капіталу в 2019р. склав 0,63, тобто 63% власного капіталу знаходиться в обігу. Це на 3,5% більше порівняно із 2018р.

ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» протягом 2017-2019рр. є забезпеченим власним оборотним капіталом в достатньому обсязі для формування оборотних активів. В 2019р. коефіцієнт забезпеченості власними оборотними активами склав 0,39, тобто оборотні активи на 39% забезпечені власним оборотним капіталом, що на 19,75% менше порівняно із 2017р. та на 6,82% менше порівняно із 2018р. ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» варто вжити заходів щодо підвищення рівня забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом.

Покращився стан управління формуванням капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за показниками рентабельності. Оскільки в 2018р. підприємство отримало чистий збиток, значення показників 2019р. є кращими за 2018р. Тому порівняння показників рентабельності будем здійснювати із 2017р. Рентабельність капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2019р. склала 5,75%, що на 119,47% більше порівняно із 2017р. Аналогічно відбулось зростання і рентабельності власного та залученого капіталу. В 2019р. ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» отримувало 11,34 копійок чистого прибутку з кожної гривні власного капіталу, що на 161,66% більше порівняно із 2017р. З кожної гривні залученого капіталу ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» в 2019р. отримувало 11,65 копійок чистого прибутку.

Негативним є зниження показників оборотності.

Таким чином, аналіз стану управління капіталом ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» показав, що на підприємстві досить ефективно здійснюється управління формуванням капіталу, оскільки підприємство є фінансово незалежним за здатністю самостійно фінансувати як діяльність в цілому, так і формувати оборотні активи. Підприємство має задовільний рівень рентабельності капіталу.

Разом з тим, ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» варто вжити заходів щодо підвищення рівня оборотності та підвищення темпів зростання власного капіталу.

Висновки до розділу 2

В цьому розділі проаналізовано сучасний стан галузі машинобудування. Впроваджуючи досягнення науково-технічного прогресу і вдосконалення, саме машинобудування відіграє визначальну роль у створенні та розвитку матеріально-технічної бази.

Аналіз стану та перспектив розвитку підприємств машинобудівної галузі показав, що машинобудівна галузь відчула вплив кризових явищ, які призвели до значного скорочення випуску деяких видів продукції, погіршення економічних зв'язків. Розвиток машинобудівних підприємств дозволить Україні покращити технологічну структуру і наблизити її до світових вимог.

Надано загальну характеристику ПрАТ «Маяк», предметом діяльності якого є виробництво товарів та надання послуг, а також комерційна та інша підприємницька діяльність, у тому числі зовнішньоекономічна, з метою одержання відповідного прибутку.

На ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» створено 5 дочірніх підприємств: ДП «Теплокомуненерго «Вінницький завод «Маяк», ДП зовнішньоекономічна фірма «Вінницький завод «Маяк», ДП «Автомобіліст-Маяк», ДП «ЖЕК Маяк». ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» здійснило внески у статутні фонди вищеназваних підприємств основними засобами для створення цілісного майнового комплексу в обмін на корпоративні права.

Основним видом діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» є виробництво електричних побутових приладів.

Аналіз фінансового стану ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019рр. показав, що підприємство отримує прибуток, є ліквідним. Разом з тим,

підприємству варто вжити заходів щодо підвищення ефективності використання витрат та підвищення рівня ділової активності.

Аналіз стану управління капіталом ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» показав, що на підприємстві досить ефективно здійснюється управління формуванням капіталу, оскільки підприємство є фінансово незалежним за здатністю самостійно фінансувати як діяльність в цілому, так і формувати оборотні активи. Підприємство має задовільний рівень рентабельності капіталу.

Разом з тим, ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» варто вжити заходів щодо підвищення рівня оборотності та підвищення темпів зростання власного капіталу.

3 ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КАПІТАЛУ ПРАТ «МАЯК»

3.1 Напрямки збільшення величини прибутку підприємства

Зважаючи на те, що ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» є фінансово стійким, доцільним є рекомендувати підприємству залучення додаткового капіталу з метою збільшення обсягів реалізації продукції та підвищення рівня прибутку, оскільки було виявлено негативну тенденцію зменшення величини доходу, отриманого від реалізації продукції, а отже, і чистого прибутку.

З метою збільшення величини прибутку підприємству можна запропонувати наступні заходи щодо покращення його фінансового стану:

- збільшення обсягів виробництва продукції, яка має сталі показники реалізації;
- поліпшення структури, асортименту продукції, збільшення питомої ваги продукції, що користується попитом у загальному обсязі виробництва;
- поліпшення якості продукції, її споживчих якостей;
- скорочення витрат на виробництво та реалізацію;
- оптимальне ціноутворення;
- активна маркетингова діяльність.

Найважливішим показником ефективності виробничої діяльності підприємств, а також чинником збільшення прибутків є підвищення якості продукції, що нерідко рівнозначне збільшенню її кількості. У ринкових умовах проблему підвищення якості продукції треба ставити ширше, з урахуванням конкурентоспроможності продукції на ринку. І тут необхідно відзначити такий момент, як управління технологіями, пов’язане насамперед з витратами на інноваційну діяльність або на придбання нової техніки, інші нововведення.

Проведемо визначення точки беззбитковості (порогу рентабельності) та запасу фінансової стійкості для ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за допомогою таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Визначення точки беззбитковості та запасу фінансової стійкості для ПрАТ «Вінницький завод «Маяк»

Показник	Методика розрахунку	2017р.	2018р.	2019р.
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	Р.2000 ф.№2	311 874,0	382 858,0	367 260,0
2. Валовий прибуток (збиток), тис. грн..	Р.2090 ф.№2	19 403,0	41 287,0	63 696,0
3. Сума умовно-постійних витрат, тис. грн..		10612,6	11403,7	18152,4
4. Сума маржинального доходу, тис. грн.	Р.2+р.3	30 015,6	52 690,7	81 848,4
5. Частка маржинального доходу у виручці	Р.4/р.1	0,10	0,14	0,22
6. Точка беззбитковості (поріг рентабельності)	Р.3/р.5	110269,13	82860,88	81451,20
7. Запас фінансової стійкості (тис.грн.)	Р.1-р.6	201 604,9	299 997,1	285 808,8
8. Запас фінансової стійкості (%).	(р.1-р.6)/р.1×100%	64,64	78,36	77,82

На основі проведених розрахунків, наведених в таблиці 3.1 можна зробити висновок про те, що на підприємстві спостерігається незначне зниження запасу фінансової стійкості в 2019р.

Для того щоб в наступному році відбулось покращення фінансового стану, підприємству рекомендується зменшити суму постійних витрат. Зниження витрат на виробництво продукції - складний процес, який вимагає від трудового колективу дотримання запланованих витрат трудових, матеріальних та енергетичних ресурсів, ефективного використання обладнання, пошуку резервів економії ресурсів.

Зниження витрат виробництва на підприємстві досягають в результаті [33]:

- застосування ресурсозберігаючої технології, що забезпечує економію матеріалів та енергії, вивільнення робітників;

- чіткого дотримання технологічної дисципліни, що призводить до скорочення втрат від браку;

- використання технологічного обладнання, особливо такого, що дорого коштує в економічно ефективних сферах та режимах;
- збалансованої експлуатації виробничих потужностей, що призводить до скорочення вартості основних засобів, незавершеного виробництва та запасів продукції;
- розробки оптимальної стратегії технічного розвитку підприємства, що забезпечує раціональний рівень витрат на створення технічного потенціалу підприємства;
- підвищення організаційного рівня виробництва, що призводить до скорочення втрат робочого часу, тривалості виробничого циклу і, як наслідок, зниження собівартості продукції та величини оборотних засобів підприємства;
- запровадження ефективних систем внутрішньовиробничих економічних відносин, що сприяють економії всіх видів ресурсів, підвищенню якості продукції;
- раціоналізація організаційної структури системи управління виробництвом а значить, скорочення витрат на управління, підвищення його ефективності.

В сучасних умовах галузь машинобудування характеризується високим ступенем фізичного зношення основних фондів (65- 0 %) та підвищенням питомих витрат паливно-енергетичних ресурсів на низку важливих видів продукції. Значна кількість підприємств машинобудування, в тому числі і ПрАТ «Маяк», потребує реконструкції і технічного переоснащення з метою створення умов для виготовлення продукції за енергоефективними технологіями з метою досягнення конкурентоспроможних техніко-економічних показників.

Досягнення високого рівня конкурентоспроможності, енергоефективності машинобудівної галузі України, її розвиток та вирішення соціальних проблем галузі суттєво визначаються рівнем інвестиційного забезпечення підприємств. Саме інвестиції сприяють структурній перебудові економіки, забезпеченню технічного переоснащення підприємств і підвищенню їх виробничого та інноваційного потенціалу.

Важливим завданням сталого економічного зростання показників галузі машинобудування та забезпечення енергетичної безпеки є досягнення високого конкурентоспроможного рівня ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів. Значна кількість підприємств потребує масштабної реконструкції і технічного переоснащення з метою створення умов для виготовлення продукції з конкурентоспроможними техніко-економічними показниками із використанням енергоефективних технологій. Значний поштовх у формуванні політики енергозбереження підприємств надасть упровадження системи енергетичного менеджменту на підприємстві, що є поширеною світовою практикою. Так у 2011 році Міжнародна організація зі стандартизації ввела в дію стандарт ISO 50001 Енергетичний менеджмент.

Цей стандарт відкриває можливості для промислових підприємств у таких напрямках [34]:

– розробка політики у сфері енергозбереження;

– встановлення цілей і завдань для досягнення мети політики енергозбереження;

– використання даних для кращого розуміння енергоспоживання та прийняття рішень з цих питань;

– вимірювання результатів підвищення рівня енергоефективності;

– проведення аналізу ефективності впровадження політики у сфері енергозбереження;

– покращення роботи системи енергетичного менеджменту на підприємстві.

ПрАТ «Маяк» доцільно запровадити організаційно-економічний механізм енергозбереження, метою якого є максимізація прибутку підприємства та збільшення його операційної і фінансової стійкості завдяки економічно обґрунтованому вилученню та раціональному використанню енергетичного потенціалу на всіх організаційних рівнях підприємства.

Основними завданнями цього механізму є [35]:

– формування технічних, організаційних, економічних, виробничих обмежень щодо нераціонального використання енергетичних ресурсів на всіх

структурних рівнях підприємства;

– стимулювання та мотивування працівників підприємства до підвищення енергоефективності роботи та пропонування менеджменту підприємства шляхів щодо збереження енергії і природних ресурсів;

– розробка сукупності економічно обґрунтованих заходів з енергозбереження;

– формування системи моніторингу стану енергоспоживання підприємства.

Формування етапів побудови цього механізму пропонується здійснювати таким чином (рис 3.1).

Рисунок 3.1 – Етапи формування організаційно-економічного механізму енергозбереження ПрАТ «Маяк»

На першому етапі необхідним є формування на ПрАТ «Маяк» групи енергетичного менеджменту, яка займалася б впровадженням і підтримкою такого проекту. Керівником групи призначається головний інженер або головний енергетик. На засіданнях обговорюються нагальні питання енергозбереження, обирається компанія, що буде проводити економіко-енергетичне обстеження.

Другий етап полягає у формуванні групи експертів, які будуть допомагати у інформаційному забезпеченні обстеження.

Третій етап – розробка і впровадження механізму у дію. Більшу частину організаційно-економічних заходів впроваджує на підприємстві енергоаудиторська група при повному сприянні керівництва підприємства. Виконуються необхідні обстеження, заміри, розрахунки, використовується наявна на підприємстві статистична інформація, фінансова звітність, результати вимірювань споживання енергоносіїв, здійснюється порівняння показників енергоспоживання з аналогічними підприємствами та інше.

Четвертий етап впровадження енергозберігаючих заходів здійснюється шляхом реорганізації структури підприємства, призначення відповідальних осіб за кожну групу заходів, що впроваджуються. Необхідно проводити роз'яснювальну політику, формувати систему мотиваційних заохочень та стягнень.

П'ятий етап − коригування механізму в залежності від зміни внутрішніх і зовнішніх умов.

Досить важливим є впровадження на ПрАТ «Маяк» альтернативних і відновлювальних джерел енергії. Зменшення енергетичної залежності дозволяє не тільки збільшити прибутковість, але і зменшити операційний і фінансовий ризик. Окрім основних джерел енергії: сонця, вітру, тепла землі, на підприємстві накопичується велика кількість промислових відходів, які можна використати для отримання енергії: стічні води, органічні відходи, димові гази, тирса, пакувальний матеріал та інше.

До основного інструменту впровадження механізму можна віднести мотивацію, яка ґрунтується на фінансових і заохочувальних аспектах. До фінансових аспектів мотивації працівників підприємства до енергозбереження можна віднести:

− премії, пропорційні вартості річної збереженої енергії;

− бонуси;

− надання соціальних пакетів;

– цінні подарунки, путівки на відпочинок.

До заохочувальних аспектів відносяться:

– надання додаткових днів до відпустки;

– скорочення робочого дня;

– нагородження грамотами, подяками, пам’ятними знаками та іншим.

Окрім мотиваційних інструментів на підприємстві повинна бути впроваджена обернена їй система стягнень, яка ґрунтується на штрафах, зменшеннях величин премій, скороченні додаткових днів до відпустки та інших напрямках, що не суперечать трудовому законодавству і узгоджені керівництвом підприємства з профспілковими комітетами.

Формування заходів з енергозбереження включає такі напрямки [35]:

– економічні заходи,

– організаційні заходи,

– технічні заходи,

– технологічні заходи.

В роботі [36] зазначається, що вирішення завдання ефективного управління енергозбереженням має здійснюватися шляхом моделювання проекту в умовах невизначеностей різної природи, неповноти і неточності інформації про процеси в промислових проектах, а також недостатності і недостовірності знань для оцінок їх параметрів і характеристик.

Моделювання процесів управління енергозбереженням у проектах повинно здійснюватися на основі оцінки ефективності енергозберігаючих заходів та технологій і пошуку таких допустимих керуючих впливів, за яких показники ефективності проекту досягають своїх максимальних значень з урахуванням впливу зовнішнього середовища і заданих обмежень.

Життєвий цикл енергозберігаючого промислового проекту складається з таких етапів [36]:

– енергетичний аудит, метою якого є обстеження поточного стану розглянутої енергосистеми і потенціал можливого підвищення її енергетичної ефективності;

– розроблення і планування, в результаті якого формуються заходи і технології з урахуванням їх енергоефективності з метою досягнення заданих цільових показників з енергозбереження;

– реалізація проекту (оцінка ефективності обраних заходів);

– завершення проекту (коригування та/або доповнення обраних груп заходів з метою досягнення цільових показників у процесі реалізації енергозберігаючого промислового проекту)

Усунення витоків теплової енергії, води, повітря є першочерговим завданням з енерго-ресурсозбереження на підприємстві. Під ліквідацією розуміється ремонт пошкоджених ділянок трубопроводів, теплової ізоляції труб, обладнання і будівель, заміна пошкодженого та неефективного обладнання та інші невідкладні заходи, які зазвичай вимагають певних незначних капітальних вкладень, але їх реалізація несе значний економічний ефект.

До безвитратних заходів належать організаційно-економічні заходи, що направлені на раціоналізацію і ощадливість енергоспоживання. До таких заходів належать: контроль за витоками води і тепла, роботою освітлювальних приладів, вимикання обладнання, що не використовується, оптимізація виробничих процесів, мотивація персоналу, зміна структури енерговикористання та інше.

Заходи, що потребують інвестицій, зазвичай найбільш ефективні у процесі підвищення енергоефективності виробництва, а їх впровадження потребує детального обґрунтування. Це пов’язано насамперед з тим, що більшість підприємств обмежені у фінансових ресурсах, і вибір пріоритетних заходів є важливою інвестиційною задачею для них.

Отже, ПрАТ «Маяк» для підвищення рівня прибутковості варто знижувати постійні витрати шляхом впровадження системи енергоменеджменту. Важливим є також формування організаційно-економічного механізму енергозбереження за етапами, запропонованими в роботі.

3.2 Пропозиції з удосконалення структури капіталу підприємства

Метою формування капіталу підприємства є задоволення потреби в джерелах фінансування її активів та оптимізації його структури з урахуванням забезпечення ефективного використання капіталу.

Структура капіталу безпосередньо впливає на функціонування підприємства в цілому. Раціональна структура капіталу є основним фактором та джерелом ефективності не лише фінансової, але й операційної та інвестиційної діяльності. Ефективна структура капіталу повинна відповідати довгостроковим, стратегічним цілям підприємства.

В літературі виділяють такі основні способи досягнення ефективної структури капіталу підприємства [37]:

- баланс між обсягами залучених ресурсів та обсягами прибутків підприємства;
- ефективність процесу управління формуванням капіталу підприємства, що забезпечуватиме підвищення капіталізації підприємства;
- надання переваги внутрішнім джерелам фінансування;
- ретельна оцінка ризиків при використанні зовнішніх джерел фінансування;
- постійна діагностика джерел фінансування підприємства, пошук нових, що зможуть надати ресурси на більш вигідних умовах;
- раціональне скорочення нерентабельних виробничих потужностей;
- зростання частки у структурі капіталу нематеріальних активів, таких як гудвіл, ноу-хау, патенти та інші продукти раціоналізаторської діяльності, що дозволять приносити додатковий дохід у майбутньому;
- дієва система оцінки ефективності процесу управління капіталом.

Для визначення оптимальної структури капіталу доцільним є визначення ефекту фінансового левериджу (Ефл). Показник ефекту фінансового левериджу дозволяє знайти наближене значення оптимальної структури капіталу, тобто

виявити граничну межу використання позичкового капіталу для конкретного підприємства [38].

При цьому для розрахунку ефекту фінансового левериджу використовують формулу (1.3) [10]:

ЕФЛ = (1 – Спп) × (КВРа – ВКр) × ЕФЛ=(1−Спп)×(КВРа−ВКр)×ЗК /ВК , (3.1)

де ЕФЛ – ефект фінансового левериджу,%; Спп – ставка податку на прибуток; КВРа – коефіцієнт валової рентабельності активів,%; ВКр – середній розмір відсотка за кредит, що сплачується підприємством за використання позичкового капіталу,%; ЗК – середня величина залучего капіталу, що використовується підприємством; ВК – середня сума власного капіталу підприємства.

Необхідно відзначити, що західні економісти вважають оптимальним його значення на рівні 30–50%. На їхню думку, якщо кредит приносить менше 30% додаткового прибутку, то залучення таких кредитів не є оптимальним рішенням. Водночас за значення більше 50% у підприємства підвищуються фінансові ризики [11].

У наведеній формулі виділяють три складові:

1) різниця між одиницею та ставкою податку на прибуток, що виступає податковим коректором;

2) співвідношення залучених і власних коштів, яке є плечем фінансового важеля;

3) різниця між коефіцієнтом валової рентабельності активів і середнім розміром відсотка за кредит, що є диференціалом фінансового важеля.

Диференціал фінансового важеля є головною умовою, що формує позитивний ефект фінансового важеля. Ефект виявляється тільки в тому випадку, коли рівень валового прибутку, що створюється активами підприємства, перевищує середній розмір відсотка за кредит, який використовує підприємство, тобто якщо диференціал фінансового важеля є позитивною величиною. Чим

більше позитивне значення диференціала фінансового важелю, тим краще буде його ефект.

За негативного значення диференціала фінансового важеля використання підприємством позикового капіталу дає негативний ефект. За позитивного значення диференціала будь-який приріст коефіцієнта фінансового важеля буде викликати ще більший приріст коефіцієнта рентабельності власного капіталу, а за негативного значення диференціала приріст коефіцієнта фінансового важеля буде приводити до ще більшого темпу зниження коефіцієнта рентабельності власного капіталу.

Механізм формування ефекту фінансового левериджу для аналізованого підприємства наведено в таблиці 3.2. При цьому за першого варіанту використано існуюче на підприємстві в 2019р., в другому варіанті – пропонується використовувати лише власний капітал, за третього варіанту – величина власного та залученого капіталу є рівними, за четвертого – залучений капітал переважає власний. Величину валової рентабельності використано на рівні 2019р.

Середній рівень відсоткової ставки взято на рівні 15%, а ставка податку на прибуток підприємств –18%. З таблиці 3.1 видно, що максимальний рівень рентабельності власного капіталу досягається за найбільшого рівня залученого капіталу: в четвертому варіанті. Найнижчим рівень рентабельності власного капіталу є за використання лише власного капіталу.

Розглядаючи дані варіанти можна помітити, що для другого варіанту ефект фінансового левериджу відсутній, оскільки за даним варіантом підприємству пропонується використовувати лише власний капітал.

За першим варіантом ефект фінансового левериджу згідно з формулою (3.1) складає:

$$\text{ЕФЛ1} = (1-0{,}18)\times(29{,}17-15)\times\frac{107726}{110638}=11{,}31\%.$$

Таблиця 3.2 – Формування ефекту фінансового левериджу ПрАТ «Маяк»

№ п/п	Показники	варіанти			
		1	2	3	4
1	2	3	4	5	6
1.	Середня сума усього капіталу	218364,00	218364,00	218364,00	218364,00
2.	Середня величина власного капіталу	110638	218364,00	109182	65509,20
3.	Середня величина залученого капіталу	107726	0,00	109182	152854,8
4.	Величина валового прибутку	63 696,0	63 696,0	63 696,0	63 696,0
5.	Коефіцієнт валової рентабельності активів,%	29,17	29,17	29,17	29,17
6.	Середній рівень відсоткової ставки за кредит,%	15	15	15	15
7.	Сума відсотків за кредит, сплачена за користування капіталом [(гр.3хгр.6)/100]	16158,9	0	16377,3	22928,22
8.	Сума валового прибутку підприємства із врахуванням витрат за сплатою відсотків (гр.4-гр.7)	47 537,1	63 696,0	47 318,7	40 767,8
9.	Ставка податку на прибуток	0,18	0,18	0,18	0,18
10.	Сума податку на прибуток (гр.8хгр.9)	8556,678	11465,28	8517,366	7338,2004
11.	Сума чистого прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства після сплати податку (гр.8-гр.10)	38 980,4	52 230,7	38 801,3	33 429,6
12.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу,% (гр.11х100/гр.2)	35,23	23,92	35,54	51,03
13.	Приріст рентабельності власного капіталу зв'язку із використанням залученого капіталу, в %	1,47	0,00	1,49	2,13

Відповідно за третім варіантом ефект фінансового левериджу згідно з формулою (3.1) складатиме:

$$ЕФЛ3 = (1-0{,}18)\times(29{,}17-15)\times\frac{109182}{109182}=11{,}62\%.$$

За четвертим варіантом ефект фінансового левериджу згідно з формулою (3.1) складає:

$$ЕФЛ4 = (1-0{,}18)\times(29{,}17-15)\times\frac{152854{,}8}{65509{,}2}=27{,}11\%.$$

Із результатів проведених розрахунків видно, що чим вище питома вага залученого капіталу, який використовує підприємство, тим більший рівень прибутку воно отримує на власний капітал.

Отже, підприємству потрібно залучати додатково кошти.

Для залучення коштів можна запропонувати підготовити бізнес-плани інвестиційних та інноваційних проектів.

Ефект фінансового левериджу можна використовувати, щоб підвищити продуктивність акціонерного товариства порівняно із тією, яка може бути досягнута спираючись на фінансування за рахунок власних коштів. Таким чином, рентабельність власного капіталу значною мірою залежить від умілого маневрування величиною ефекту фінансового важеля. До певного моменту підвищити ефект фінансового важеля можна екстенсивно за рахунок збільшення його плеча.

Менеджменту ПрАТ «Маяк» важливо врахувати ряд правил фінансового управління:

1. Частка залученого капіталу у структурі капіталу не повинна надмірно збільшуватися, оскільки це суттєво збільшує ризик втрати фінансової стійкості, а будь-які затримки у виробничому процесі або несприятливі зміни в ринкових

умовах можуть призвести до значного негативного значення ефекту фінансового важеля.

2. Розмір важеля можна регулювати лише залежно від значення диференціала. Ті акціонерні товариства, які мають значний диференціальний запас, мають більші можливості для збільшення позикового капіталу. Але треба пам’ятати, що зміна плеча фінансового важеля в свою чергу впливає на величину диференціала. Чим більше плече, тим дорожчими будуть позикові фінансові ресурси для акціонерного товариства через включення в їх вартість премії за ризик.

3. Акціонерні товариства повинні завжди залишати певний резерв позикових можливостей, щоб мати можливість покрити потребу у фінансових ресурсах за рахунок нової позики, якщо це необхідно, без зміни знака диференціала з "+" на "-".

За останнє десятиліття акціонерні товариства продемонстрували високі темпи зростання, які значно перевищують темпи зростання нерозподіленого прибутку та надходження власних коштів із зовнішніх джерел, тому зростання частки залученого капіталу досягло занадто високого рівня.

З метою оптимізації структури капіталу ПрАТ «Маяк» важливо використовувати SWOT-, SPACE-, PEST-аналіз, що дозволить ідентифікувати чинники внутрішнього і зовнішнього середовища, які впливають на структуру капіталу підприємства. За результатами аналізу підприємство матиме можливість побудувати матрицю перехресного аналізу впливу факторів на стратегію формування структури капіталу. Крім того, ПрАТ «Маяк» для підвищення рівня прибутковості важливо налагоджувати випуск різноманітних комплектуючих деталей усередині країни, урізноманітнювати асортимент і якість продукції.

Використання різних джерел фінансування діяльності підприємства може збільшити або зменшити вартість підприємства, залежно від раціонального їх підбору. Доцільним є надання переваги фінансуванню за рахунок внутрішніх джерел, статутного капіталу, виручки, прибутку, амортизації, різних резервних

фондів. За браку власних ресурсів треба оцінити можливі переваги та ризики звернення до зовнішніх джерел. Якщо ризики є незначними, а умови залучення прийнятними для підприємства, то звернутись до зовнішніх джерел – різного роду позик, випуску облігацій, акцій та ін.

Крім того, аналіз активів ПрАТ «Маяк» показав низьку частку складі активів нематеріальних активів, до яких відносять ноухау, патенти та інші специфічні нематеріальні активи, що можуть значно підвищувати вартість підприємства.

Значна матеріальна база та особливості процесу виробництва ПрАТ «Маяк» роблять структуру капіталу надзвичайно фондоємною, необоротні активи складають значну частку в балансі підприємства, тому ліквідація або перепрофілювання нерентабельних виробництв, обґрунтування та оптимізація кадрового забезпечення підприємства, звуження інфраструктури підприємства, продаж невикористовуваних об’єктів та інші заходи раціоналізації діяльності дозволять значно поліпшити стан підприємства.

ПрАТ «Маяк» варто вжити заходів і щодо прискорення періоду оборотності капіталу, що дозволить вивільнити значні суми і таким чином збільшити обсяг виробництва без додаткових фінансових ресурсів, а засоби, що вивільняються, використовувати відповідно до потреб підприємства.

Основними напрямками прискорення оборотності капіталу ПрАТ «Маяк» є:

– скорочення тривалості виробничого циклу за рахунок використання новітніх технологій, механізації та автоматизації виробничих процесів, підвищення рівня продуктивності праці;

– покращення організації матеріально-технічного постачання;

– прискорення процесу відвантаження продукції та відповідно оформлення супровідних документів;

– підвищення рівня маркетингових досліджень.

Для успішного управління капіталом керівництвом підприємства також можуть застосовуватися різноманітні методики, в тому числі:

– вибір політики щодо формування та використання окремих компонентів власного капіталу: резервного, додаткового, нерозподіленого прибутку;

– використання можливостей фондового ринку для операцій з власними акціями, а також випуску облігацій;

– проведення продуманої політики залучення коштів з позикових джерел, пошук найбільш придатних способів;

– розробка політики дивідендів, спрямованої на підтримку добробуту акціонерів.

Таким чином, ПрАТ «Маяк» має перспективи покращення управління формуванням капіталу.

Висновки до розділу 3

Зважаючи на те, що ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» є фінансово стійким, доцільним є рекомендувати підприємству залучення додаткового капіталу з метою збільшення обсягів реалізації продукції та підвищення рівня прибутку, оскільки було виявлено негативну тенденцію зменшення величини доходу, отриманого від реалізації продукції, а отже, і чистого прибутку.

Запропоновано заходи зі збільшення величини прибутку ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». ПрАТ «Маяк» для підвищення рівня прибутковості варто знижувати постійні витрати шляхом впровадження системи енергоменеджменту. Важливим є також формування організаційно-економічного механізму енергозбереження за етапами, запропонованими в роботі.

За допомогою розрахунку ефекту фінансового левериджу визначено, що підприємству потрібно залучати додатково кошти.Для залучення коштів можна запропонувати підготовити бізнес-плани інвестиційних та інноваційних проектів.

З метою оптимізації структури капіталу ПрАТ «Маяк» важливо використовувати SWOT-, SPACE-, PEST-аналіз, що дозволить ідентифікувати

чинники внутрішнього і зовнішнього середовища, які впливають на структуру капіталу підприємства. За результатами аналізу підприємство матиме можливість побудувати матрицю перехресного аналізу впливу факторів на стратегію формування структури капіталу. Крім того, ПрАТ «Маяк» для підвищення рівня прибутковості важливо налагоджувати випуск різноманітних комплектуючих деталей усередині країни, урізноманітнювати асортимент і якість продукції.

Визначено напрямки прискорення оборотності капіталу ПрАТ «Маяк».

ВИСНОВКИ

В магістерській кваліфікаційній роботі сформовано пропозиції та рекомендації щодо покращення фінансового стану підприємств машинобудування на основі аналізу управління формуванням капіталу.

Для виконання мети в ході написання роботи були вирішені поставлені завдання:

1. Систематизація підходів до визначення сутності капіталу показала, що саме капіталу належить одне з головних місць в системі соціально-економічних та політичних відносин суспільства. Через недосконале управління капіталом як на макро- так і на мікрорівні, підприємства відчувають наслідки фінансової кризи.

2. Систематизація існуючих підходів до визначення сутності капіталу показала, що капітал можна визначити як сукупність фінансово-економічних благ у грошовій та негрошовій формах, функціонування яких в економічній системі базується на ринкових принципах і пов’язане з фактором часу, ризику і ліквідності. Систематизовано види капіталу. Досліджено складові власного та залученого капіталу.

3. Розглянуто особливості управління формуванням капіталу підприємств. Управління капіталом реалізується через систему принципів та методів формування управлінських рішень, пов’язаних з його оптимальним формуванням з різних джерел, а також забезпеченням його ефективного використання. Головною метою управління капіталом є максимізація ринкової вартості підприємства, за рахунок чого забезпечується максимізація добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періодах.

4. Визначено, що управління формуванням капіталу включає в себе такі складові, як: управління формуванням власного капіталу; управління формуванням залученого капіталу; управління структурою капіталу.

5. Узагальнення методик оцінювання ефективності управління формуванням капіталу акціонерного товариства показав, що такий аналіз

здійснюється шляхом аналізу складу капіталу та його структури, зміни складових капіталу і джерел його формування, оцінки коефіцієнтів фінансової стійкості, ефективності та ефекту фінансового левериджу.

6. Проаналізовано сучасний стан галузі машинобудування. Впроваджуючи досягнення науково-технічного прогресу і вдосконалення, саме машинобудування відіграє визначальну роль у створенні та розвитку матеріально-технічної бази. Аналіз стану та перспектив розвитку підприємств машинобудівної галузі показав, що машинобудівна галузь відчула вплив кризових явищ, які призвели до значного скорочення випуску деяких видів продукції, погіршення економічних зв'язків. Розвиток машинобудівних підприємств дозволить Україні покращити технологічну структуру і наблизити її до світових вимог.

7. Надано загальну характеристику ПрАТ «Маяк», предметом діяльності якого є виробництво товарів та надання послуг, а також комерційна та інша підприємницька діяльність, у тому числі зовнішньоекономічна, з метою одержання відповідного прибутку. На ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» створено 5 дочірніх підприємств: ДП «Теплокомуненерго «Вінницький завод «Маяк», ДП зовнішньоекономічна фірма «Вінницький завод «Маяк», ДП «Автомобіліст-Маяк», ДП «ЖЕК Маяк». ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» здійснило внески у статутні фонди вищеназваних підприємств основними засобами для створення цілісного майнового комплексу в обмін на корпоративні права. Основним видом діяльності ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» є виробництво електричних побутових приладів.

8. Аналіз фінансового стану ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» за 2017-2019рр. показав, що підприємство отримує прибуток, є ліквідним. Разом з тим, підприємству варто вжити заходів щодо підвищення ефективності використання витрат та підвищення рівня ділової активності.

9. Аналіз стану управління капіталом ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» показав, що на підприємстві досить ефективно здійснюється управління формуванням капіталу, оскільки підприємство є фінансово незалежним за

здатністю самостійно фінансувати як діяльність в цілому, так і формувати оборотні активи. Підприємство має задовільний рівень рентабельності капіталу. Разом з тим, ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» варто вжити заходів щодо підвищення рівня оборотності та підвищення темпів зростання власного капіталу.

10. Зважаючи на те, що ПрАТ «Вінницький завод «Маяк» є фінансово стійким, доцільним є рекомендувати підприємству залучення додаткового капіталу з метою збільшення обсягів реалізації продукції та підвищення рівня прибутку, оскільки було виявлено негативну тенденцію зменшення величини доходу, отриманого від реалізації продукції, а отже, і чистого прибутку.

11. Запропоновано заходи зі збільшення величини прибутку ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». ПрАТ «Маяк» для підвищення рівня прибутковості варто знижувати постійні витрати шляхом впровадження системи енергоменеджменту. Важливим є також формування організаційно-економічного механізму енергозбереження за етапами, запропонованими в роботі.

12. За допомогою розрахунку ефекту фінансового левериджу визначено, що підприємству потрібно залучати додатково кошти.Для залучення коштів можна запропонувати підготовити бізнес-плани інвестиційних та інноваційних проектів.

13. З метою оптимізації структури капіталу ПрАТ «Маяк» важливо використовувати SWOT-, SPACE-, PEST-аналіз, що дозволить ідентифікувати чинники внутрішнього і зовнішнього середовища, які впливають на структуру капіталу підприємства. За результатами аналізу підприємство матиме можливість побудувати матрицю перехресного аналізу впливу факторів на стратегію формування структури капіталу. Крім того, ПрАТ «Маяк» для підвищення рівня прибутковості важливо налагоджувати випуск різноманітних комплектуючих деталей усередині країни, урізноманітнювати асортимент і якість продукції. Визначено напрямки прискорення оборотності капіталу ПрАТ «Маяк».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Харчук С. А. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення. Економіка та держава. 2015. №6. С. 110-113.
2. Самуельсон П. Економіка. Т.2 М. : МГП «Алгон», 1992. 332 с
3. Пономарьов Д. Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання. Інвестиції: практика та досвід. 2016. №5. С. 53-58.
4. Бланк И. А. Финановый менеджмент: Учебный курс. 2-е издание, переработанное и дополненное. Киев: Эльга, Ника-Центр, 2004. 656 с.
5. Кучменко В. О. Економічна сутність поняття капіталу підприємства та його структури. Економічний вісник університету. 2017. Вип. 33/1. С. 232-237.
6. Макконелл К. Р., Брю С. Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2 т., пер. с англ., 13-е изд.: Учеб. Т. 1. Москва, 2001. 974 с.
7. Брігхем Є. Ф. Основи фінансового менеджменту: навч. Посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2008. 560 с.
8. Білик Т. О., Білик О. А. Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2016. № 3 (75). С. 94-100.
9. Schmalenbach E. Kapital, Kredit und Zins in betriebswirtschaftlicher Beleuchtung. Köln Westdt Vlg, 1961. 257 s.
10. Байстрюченко Н. О., Макарова А. М. Оптимізація структури капіталу підприємства сфери послуг. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2017. №1. С. 70-79.
11. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.
12. Загальні вимоги до фінансової звітності: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 [Електронний ресурс] : від 07.02.2013 № 73. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13.
13. Витрати: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 [Електронний ресурс] : від 31.01.2000 № 20 із змінами від 29.10.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text/

14. Бровко Л. І., Капуш О. В. Етапи управління капіталом підприємства в умовах нестабільності. Молодий вчений. 2015. № 12. С. 127-130.

15. Волошина С. В. Капітал підприємства: формування та використання: курс лекцій для студентів ступеня «бакалавр». Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2017. 59 с.

16. Погріщук Г. Б., Волощук Р. Є. Власний капітал підприємства: сутність і особливості формування в Україні. Економіка та держава. 2020. № 7. С. 16–23. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.7.16

17. Зятковський І. В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств : монографія. Тернопіль : Економічна думка. 2000. 214 с.

18. Єпіфанова І. Ю. Управління інноваційною діяльністю промислових підприємств: теоретико-методологічні аспекти фінансового забезпечення : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2019. 384 с.

19. Грабовський І. С., Лакіза О. Р., Наумовська М. Ю. Управління позиковим капіталом підприємств. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. № 20. С. 171-176.

20. Великій Ю. М., Тєшева Л. В., Височін З. В. Управління оптимізацією структури капіталу підприємства. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 29. С. 68-72.

21. Єпіфанова І. Ю. Стемблевська О. Г. Сучасні підходи до аналізу ефективності оптимізації структури капіталу підприємств кондитерської галузі України. Економіка та суспільство. 2016. № 7. С. 313–319. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal-7.

22. Стасюк Л. С. Аналіз показників фінансового потенціалу машинобудівних підприємств на прикладі ВАТ «ТЕМП». Маркетинг і менеджмент інновацій. 2014. № 1. С. 270-278.

23. Лучко, М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз: навч. посіб . Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 302 с.

24. Потапова Н. О., Брежнєва Н. К. Обліково-аналітичні аспекти стратегічного управління власним капіталом промислового підприємства. Молодий вчений. 2017. № 7. С. 450-453.

25. Люта О. В., Пігуль Н. Г., Глядько К. Теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2019. – № 4. – С. 14-23.

26. Гнатюк Т. М., Шкромида В. В. Аналіз структури капіталу: залежність прибутковості і фінансової стійкості. Вісник Прикарпатського університету. Серія економіка. 2017. Вип. 12. С. 214-218.

27. Рамазанов Е. Капітал як економічна категорія. Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи (МН-2021). URL: https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2021/

28. Крамаренко І. С., Хмелик О. А. Дослідження та тенденції сучасного стану інноваційного розвитку машинобудівних підприємств України. Економіка та держава. 2020. № 1. С. 73–77. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.1.73

29. Державна служба статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/

30. Соколова Л. В., Стойка О. В. Сучасний стан машинобудування України та тенденції його розвитку за умов незбалансованої економіки. Ефективна економіка. 2019. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7378

31. Головне управління статистики у Вінницькій області. URL:https://www.vn.ukrstat.gov.ua/

32. ПрАТ «Вінницький завод «Маяк». URL: http://vinmayak.pat.ua

33. Чорна М. В., Смірнова П. В., Бугріменко Р. М. Управління витратами : навч. посіб. Харків, 2017. 166 с.

34. Енергетичний менеджмент. URL: http://www.reee.org.ua/energyefficiency/systemyenerhetychnoho-menedzhmentu

35. Дзядикевич Ю. В., Брич, В. Я.. Джеджула В. Організаційно-економічний механізм енергозбереження: монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 154 с.

36. Веремеєнко О. О. Оцінка енергоефективності підприємств машинобудування та розроблення проектів з її підвищення. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 19. Ч.1. С. 43-46.

37. Жорова Є. Р. Оптимізація фінансової структури капіталу

підприємства. Бізнес-інформ. 2014. С. 330-334.

38. Єпіфанова І.Ю., Стемблевська О. Г. Сучасні підходи до аналізу ефективності оптимізації структури капіталу підприємств кондитерської галузі України. Економіка та суспільство. 2016. № 7. С. 313-319.

ДОДАТКИ

Додаток А

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри ФІМ
_____ д.е.н., проф. В. В. Зянько
(підпис)
«06» жовтня 20209 р.

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

на виконання магістерської кваліфікаційної роботи

на тему: **УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ КАПІТАЛУ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «МАЯК»)**

08-43.МКР.009.00.004ТЗ

Науковий керівник: д.е.н., проф. каф. ФІМ
наук. ступінь, вчене звання (посада)

_____ Джеджула В. В.
підпис) (прізвище, ініціали)

Студент групи МФК-19м
назва групи

_____ Рамазанов Елвін Харун Огли
(підпис) (прізвище, ініціали)

Вінниця 2020 р.

1. Підстава для виконання магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)
наказ №214 по ВНТУ від «25» вересня 2020р. про затвердження теми МКР.

2. Мета і призначення магістерської кваліфікаційної роботи

актуальність і обґрунтування необхідності виконання МКР: Будь-який суб'єкт господарювання в процесі реалізації виробничої, комерційної діяльності, потребує капіталу. Саме капіталу належить одне з головних місць в системі соціально-економічних та політичних відносин суспільства. Через недосконале управління капіталом як на макро- так і на мікрорівні, підприємства відчувають наслідки фінансової кризи.

мета: сформувати пропозиції та рекомендації щодо покращення фінансового стану підприємств машинобудівної галузі на основі аналізу управління формуванням капіталу підприємств.

завдання:

- систематизувати економічну сутність капіталу;
- проаналізувати методичні підходи до аналізу стану управління формуванням капіталу підприємств;
- проаналізувати сучасний стан та перспективи розвитку підприємств машинобудування України;
- надати загальну характеристику ПрАТ «Маяк»;
- проаналізувати фінансовий стан ПрАТ «Маяк» за 2017-2019 рр.;
- проаналізувати стан управління формуванням капіталу ПрАТ «Маяк» за 2017-2019 рр.;
- сформувати пропозиції та рекомендації щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Маяк».

3. Завдання для виконання економічної розрахункової частини МКР

Розрахувати показники фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Маяк»: коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт концентрації залученого капіталу, коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт рентабельності власного капіталу, коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності власного капіталу, забезпеченість запасів власним оборотним капіталом, коефіцієнт оборотності активів.

4. Вихідні дані для написання магістерської кваліфікаційної роботи

Харчук С. А. Сучасні проблеми управління капіталом підприємства та шляхи їх вирішення. Економіка та держава. 2015. №6. С. 110-113. Пономарьов Д. Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання. Інвестиції: практика та досвід. 2016. №5. С. 53-58. Кучменко В. О. Економічна сутність поняття капіталу підприємства та його структури. Економічний вісник університету. 2017. Вип. 33/1. С. 232-237. Байстрюченко Н. О., Макарова А. М.

Оптимізація структури капіталу підприємства сфери послуг. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2017. №1. С. 70-79. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с. Погріщук Г. Б., Волощук Р. Є. Власний капітал підприємства: сутність і особливості формування в Україні. Економіка та держава. 2020. № 7. С. 16–23. Грабовський І. С., Лакіза О. Р., Наумовська М. Ю. Управління позиковим капіталом підприємств. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. № 20. С. 171-176. Великій Ю. М., Тєшева Л. В., Височін З. В. Управління оптимізацією структури капіталу підприємства. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 29. С. 68-72. Люта О. В., Пігуль Н. Г., Глядько К. Теоретичні засади управління ліквідністю та платоспроможністю підприємств. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». 2019. № 4. С. 14-23. Офіційний сайт Державної служби статистики України, фінансова звітність ПрАТ «Маяк» за 2017-2019 рр.

5. **Виконавець МКР** – Рамазанов Елвін Харун Огли, ст. гр. МФК-19м.

6. **Вимоги до виконання МКР**

В процесі виконання магістерської кваліфікаційної роботи потрібно визначити резерви підвищення ефективності діяльності підприємства, використовуючи варіантний аналіз, засоби моделювання. Бажано, щоб робота виконувалась на замовлення підприємства.

7. **Етапи МКР і терміни їх виконання**

Таблиця 1 – Етапи МКР і терміни їх виконання

Етапи МКР	Зміст етапу	Термін виконання	Очікувані результати
1	2	3	4
Вибір напрямку дослідження	Добір, вивчення та узагальнення науково-економічної та статистичної інформації; розгляд можливих напрямів досліджень та їх оцінювання; вибір напряму дослідження; обґрунтування прийнятого напряму дослідження; розроблення, погодження і затвердження ТЗ на МКР	червень-вересень	план МКР
Основна (економічна) частина роботи	Теоретичне дослідження проблеми	III декада жовтня	розділ 1
	Аналітична частина	II декада листопада	розділ 2
	Розробка рекомендацій та пропозицій	I декада грудня	розділ 3
Узагальнення результатів досліджень, підготовка до захисту роботи	Узагальнення результатів теоретичних та аналітичних досліджень та написання доповіді на захист МКР; оформлення ілюстративного матеріалу, підготовка презентації МКР в редакторі Microsoft Office PowerPoint	I декада грудня	акт впровадження, ілюстративний матеріал, презентація

1	2	3	4
Попередній захист МКР	Перевірка МКР на плагіат; одержання відзиву наукового керівника та рецензії; попередній захист МКР	ІІ декада грудня	результат перевірки на плагіат, відгук, рецензія
Захист МКР	Основний захист МКР	ІІІ декада грудня	доповідь та відповіді на питання

8. Очікувані результати

У результаті виконання магістерської кваліфікаційної роботи очікується одержання обґрунтованих рекомендацій та пропозицій, які можуть бути використані на ПрАТ «Маяк», з метою підвищення ефективності його діяльності та покращення фінансових результатів.

9. Матеріали, які подають після завершення написання МКР та її етапів

Переплетена пояснювальна записка магістерської кваліфікаційної роботи; графічний матеріал; відгук керівника; рецензія зовнішнього рецензента.

10.Порядок приймання МКР та її етапів

Результати магістерської кваліфікаційної роботи розглядаються керівником роботи та завідувачем кафедри відповідно до етапів роботи та термінів їх виконання; проводиться попередній захист роботи та офіційний захист магістерської кваліфікаційної роботи.